

Inderøy kommune

- best i lag

Forslag

Ruspolitisk handlingsplan

Delplan til kommuneplan for helse
og omsorg

2012 - 2015

Rådmannens forslag

Mai 2012

DELPLAN

INNHOLDFORTEGNELSE

Sammendrag.....	3
Om plandokumentet / målsetning	3
Kapittel 1. INNLEDNING	4
1.1 Bakgrunn for planarbeidet.....	7
1.2 Hvorfor utarbeide en ruspolitisk handlingsplan.....	8
1.3 Mandat for planarbeidet	9
1.4 Organisering av arbeidet	9
1.5 Lovgivning.....	10
1.6 Øvrige lover og dokumenter.....	11
1.7 Oppsummering fra temamøte om rus	11
Kapittel 2. RUSMIDDELSITUASJONEN I NORGE	13
2.1 Utvikling av alkoholforbruket i Norge	13
2.2 Ungdom og rusmidler.....	13
2.4 Barn med foreldre som ruser seg.....	15
2.5 Gravide og rusmidler	15
Kapittel 3. RUSMIDDELSITUASJONEN I INDERØY KOMMUNE	16
3.1 Befolkningssammensetning.....	16
3.2 Skjenkeløyver og omsetningstall	16
3.3. Levekår	18
3.3.1 Lokale data HUNT III	18
3.3.2 Voldssaker og skader m.m.....	23
3.3.3 Behandling og rehabilitering	25
Kapittel 4. TILTAK	29
4.1 Innledning.....	29
4.1.1 Foresattes holdninger og debutalder	29
4.1.2 Rusforebygging i skolene	30
4.1.3 Hybelproblematikk	30
4.1.4 Voksne rusmiddelmisbrukere og arbeidslivet	30
4.1.5 Samarbeid med frivillige organisasjoner	31
4.1.6 Tilgjengelighet	31
4.1.7 Bevillingspolitikken. Salg- og skjenkebevilgninger	31
4.2 Visjon	32
4.2.1 Overordna mål.....	32
4.2.2 Tiltak	33
Kapitel 5. Økonomiske konsekvenser.....	34
Kapitel 6. Forslag alkoholpolitiske retningslinjer for Inderøy kommune	34
Vedlegg:.....	35

Sammen drag

Forslag til ruspolitisk handlingsplan viser hvordan Inderøy kommune ønsker å møte de ruspolitiske utfordringene i de neste årene. Arbeid med ruspolitiske tiltak krever at vi våger å sette fokus på det forebyggende perspektivet. Samtidig at vi ivaretar næringsinteressene på en god måte. Vi ser av tilgjengelige data og kunnskap at utbredelsen i bruken av alkohol hos unge og eldre er økende. Derfor er det spesielt viktig å fokusere på gode holdninger. Spesielt gjelder dette de voksne/foreldregenerasjonen. Mange aktører må bidra til å dra «lasset» i den retning vi ønsker. Her blir skole, foreldre, lag og organisasjoner og næringen viktige samarbeidspartnere. For de yngste er det viktig at vi greier å etablere kvalitativt gode rusfrie tiltak.

Om plandokumentet / målsetning

Ruspolitisk handlingsplan i Inderøy kommune har som mål å sette kommunens rusmiddelpolitikk på dagsorden. Det er et mål om at planen i større grad skal ivareta de ruspoliske spørsmålene og i mindre grad de rusmiddelpraktiske spørsmålene. Det vil si at denne planen i første rekke skal fokusere på mål og visjoner og i mindre grad på konkrete virkemidler. Rusmiddelpraktiske tiltak forutsettes ivaretatt gjennom kommunedelplan for helse og omsorg, boligsosial handlingsplan og i utarbeidelsen av egen folkehelseplan.

Prosjektgruppen har bestått av medlemmer i arbeidsutvalget for SLT¹:

Navn

Heidi Andreassen Fossum

Kari Nyborg

Synnøve Saurasunet

Audhild Kristensen Dahl

Inger Anna Saltvik

Mette Foseid Brattgjær

Ann- Kristin Rotmo

Bente Molde

Ulf Sende

Ingeborg Gran

Ann Tove Storholmen

Bodil Alstad

¹ SLT er en Samordningsmodell for lokale, forebyggende tiltak mot rus og kriminalitet

Kapittel 1. INNLEDNING

Rusmiddelsituasjonen i Norge er godt beskrevet. Forebygging av livsstilssykdommer eller ikke-smittsomme sykdommer har blitt en global utfordring som også vil utfordre lokalpolitikken. Inderøy kommune er i så henseende ikke noe unntak. Mange av risikofaktorene for slike sykdommer er knyttet til sterke økonomiske interesser, så som den multinasjonale tobakks-, alkohol- og matvareindustrien. De fire viktigste risikofaktorene når det gjelder ikke-smittsomme sykdommer benevnes som: Fysisk inaktivitet, alkohol, tobakk samt feil- og underernæring. Det finnes ingen vaksine mot sykdom som følger i kjølvannet av disse risikofaktorene. Mottiltakene går først og fremst på forebygging, det vil si å la være å utsette seg for slik risiko. Dette gjelder på systemnivå (kommune og næringsinteresser) og individnivået (innbygger).

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) har i en artikkel publisert (4. januar 2012) skrevet om alkohol og vold i nære relasjoner. Artikkelen er basert på norsk og internasjonal forskning. Forskning viser blant annet at problemdrikking i tenårene henger sammen med økt risiko for å utøve partnervold i ung voksen alder, og at dette gjelder både kvinner og menn. Nyere SIRUS-forskning har kommet fram til at 50.000 – 150.000 norske barn lever sammen med voksne som har risikofylte drikkevaner. Og at ungdom med foreldre som er ofte beruset, også er mye utsatt for mer vold i hjemmet enn andre ungdommer. At en vedvarende rusbelastet livsstil svekker evnen til å yte omsorg er hevet over en hver tvil. Barn blir også eksponert for vold mellom foreldre, og i en del tilfeller er slik vold koblet sammen med foreldrenes misbruk av rusmidler.

SIRUS skriver i sin rapport; *Rusmidler i Norge 2011* at målet er å gjøre statistikken på rusmiddelfelt mer tilgjengelig. De skriver følgende:

- I 2009 og 2010 har omsetningen av øl gått noe ned.
- Alkoholholdige fruktdrikker («rusbrus») nådde sitt toppunkt i 2003 da det ble tillatt salg fra dagligvareforretninger.
- Totalomsetningen av alkohol per innbygger økte kraftig fram mot 2008. Denne økningen kan i hovedsak tilbakeføres til økt vinomsetning.
- Som følge av en liten nedgang i omsetningen av brennevin og øl, har totalomsetningen gått noe tilbake de to siste årene.

Forebygging skal bidra til å hindre at rusmiddelproblemer oppstår og utvikler seg. Forebygging består av både tilgjengelighetsreduksjon og etterspørselsreduksjon. De mest omfattende forebyggende tiltakene er det vi kan kalle de regulatoriske virkemidlene i alkoholpolitikken, dvs. omsetningsreglene for salg og servering av alkohol, alkoholavgiftene, reklameforbud mot alkohol, samt regulering av salg av legemidler og forbud mot bruk av narkotika. Når det gjelder narkotika vil tilgjengelighetsreduksjon også dreie seg om tiltak for å redusere produksjon, innførsel og omsetning. Felles for disse tiltakene er at de krever et internasjonalt samarbeid. Og at

virkemidlene retter seg mot hele befolkningen og er begrunnet i et folkehelseperspektiv. Holdnings- og informasjonskampanjer er eksempler på tiltak som har et slikt allmennpreventivt formål. De viktigste og om mulig mest virkningsfulle kampanjene, er de vi kan gjennomføre lokalt.

Rusforebygging er et felt med mange kontaktpunkter og mange aktører. Det kanskje viktigste forebyggende arbeidet skjer i nærmiljøet og i kommunene. Kommunalt rusforebyggende arbeid skjer blant annet gjennom forvaltningen av alkoholloven, gjennom å tilby barn og unge attraktive rusfrie aktiviteter og møteplasser og informasjon og kunnskapsoverføring til voksgenerasjonen. Det bør være et mål å koordinere ulike forebyggingstiltak i de enkelte kommuner, og at kommunene samarbeider med frivillige organisasjoner der det er naturlig og hensiktsmessig.

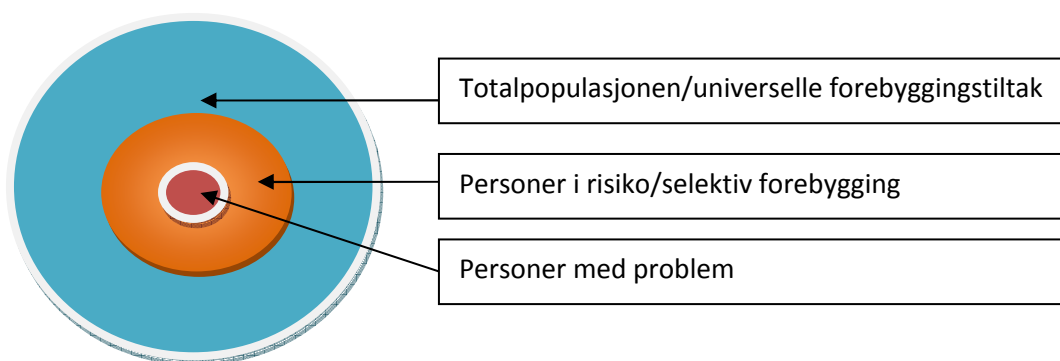
Ruspolitisk handlingsplan i Inderøy skal balansere god ruspolitikk med gode folkehelseforebyggings- og rehabiliteringsstrategier. En god ruspolitisk handlingsplan skal håndtere bevillingspolitikken, salg og skjenking på den ene siden og folkehelse, forebygging og behandlende strategier på den andre. En svensk studie viser at beslutningstakere forholder seg til rusmiddelforebygging ved at oppmerksomheten i stor grad rettes mot forebygging i forhold til individuell adferd og sjeldnere om forebygging gjennom strukturelle endringer, for eksempel alkoholtilgjengelighet.² Spørsmål som kan stilles blir da: hva er viktigst i Inderøy kommune, næringsperspektivet eller folkehelseperspektivet?

Det stilles med jevne mellomrom spørsmål om hva rusmidler koster samfunnet. Et spørsmål det hersker en del uenighet, er om det er mulig å besvare dette på en nøyaktig måte. Imidlertid kan det hevdes at rusmidler kan ha en negativ samfunns effekt, det være seg økonomisk, i forhold til de plager de nærmeste opplever og for den enkelte som er i en rusituasjon.

Tiltakene i denne planen skal forplikte de tjenesteområdene som berøres og være realiserbare. *Ruspolitisk handlingsplan for Inderøy kommune 2012-2015 har som overordna mål å bidra til en bevisst kommunal ruspolitikk.* Planen kan oppsummeres med følgende utfordringer: - Kanskje skal vi heller betrakte de ikke-smittsomme sykdommene som ekstremt smittsomme? Ikke noe er så førende som en «negativ» livsstil og som stilltiende aksepteres. For å lykkes med å "bryte" en slik utvikling, vil politiske føringer bli viktigere enn noen gang. Føringer som berører opplysning og informasjon, forebygging, behandling og oppfølging. Samtidig skal hensynet til bransjen (næringshensyn) hensynstas.

Regjeringens handlingsplan 2003-2005 og videreføring av handlingsplan mot rusmiddelproblemer 2006-2008 også kalt Opptappingsplan for rusfeltet omhandler forebygging, tidlig intervensjon, rehabilitering, behandling og oppfølging. Det vil si at opptappingsplanen retter seg mot hele befolkningen, mot risikoutsatte grupper og mot de som allerede har et rusproblem og deres omgivelser (figur 1).

² Blanck, Hensing & Spak, 2007:2008

Figur 1

Russituasjonen i Norge viser at vi fortsatt i europeisk sammenheng har et lavt forbruk, men at forbruket er økende. Ikke minst hos kvinner og eldre.

I en publikasjon i tidsskriftet for samfunnsforskning utgitt i 2012 skriver Bergliot Baklien og Øystein Skjælaaen følgende: «Alkoholloven i Norge legger opp til at mange sentrale alkoholpolitiske beslutninger fattes lokalt. Det er for eksempel den enkelte kommune som tildeler bevillinger til salg og skjenking av alkohol. Lovens innretning medfører også at det er opp til kommunene å forvalte loven etter dens formål, som er å begrense skadene som alkoholbruk fører med seg. Et av virkemidlene som tas i bruk, og som loven foreskriver at alle kommuner skal gjennomføre, er kontroll av salgs- og skjenkestedene. Kontrollen skal særlig rettes mot tre bestemmelser i alkoholloven: forbudet mot salg og skjenking til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler, forbudet mot salg og skjenking til mindreårige og overholdelse av salgs- og skjenketidene. Undersøkelser viser at loven brytes i nokså omfattende grad når det gjelder de to førstnevnte bestemmelsene. Undersøkelser viser også at bare et fåtall slike lovbrudd avdekkes av kontrollen, og at overtredelse sjelden medfører konsekvenser for bevillingshaver. I tillegg brytes loven fra kommunenes side ved at mange av dem ikke gjennomfører det antall kontroller som loven krever».

Vinmonopolet har tidligere gjennomført ulike kampanjer med blant annet fokus på foreldrelanging. Det vil si at foreldre kjøper alkohol til sine tenåringer. Vinmonopolets egne tall viser at slike kampanjer virker. I en undersøkelse gjennomført etter «långingskampanjen» i 2009 svarte hele 29 prosent at de hadde endret holdning til temaet. Vinmonopolets oppsummerer med at holdningsretta kampanjer hvor blant annet humor benyttes som virkemiddel har god effekt.

Våren 2012 gjennomføres en tilsvarende kampanje rettet mot eldre ungdommer (venner og bekjente i aldersgruppen 18-25 år). Halvparten av ungdom under 18 år har fått venner eller eldre søsken til å kjøpe alkohol for seg.

I kampanjen fokuserer Vinmonopolet på at man ikke kan fraskrive seg ansvar, og de håper å få ungdom til å tenke over mulige konsekvenser av det de gjerne oppfatter som en vennetjeneste.

Som lenger har du ikke ansvar for hva som skjer når du ikke er til stede, men hvordan vil det føles om det skjer noe med den du har skaffet alkohol til? Dette er et ansvar Vinmonopolet mener du ikke kan fraskrive deg. Det skjer ulykker, og det forekommer vold og seksuell trakassering blant ungdom som drikker, det er derfor vi har aldersgrenser på alkohol. Langing undergraver disse aldersgrensene³. De samme mekanismene gjelder når foreldre sender ungdommene på fest med medbrakt alkohol.

1.1 Bakgrunn for planarbeidet

Inderøy kommune har hatt en Alkoholpolitisk plan som ble vedtatt i 1996. Det har derfor blitt behov for revidering av gjeldende plan. Et annet viktig forhold er kommunesammenslåingen av Inderøy og Mosvik.

Rusmiddelfeltet er inne i en brytningstid med fornyet kunnskap og forståelse. Inderøy kommune ønsker med denne planen å rette fokus på rusforebyggende arbeid i et helhetsperspektiv.

Synet på alkoholbruk/misbruk endrer seg gjennom tidene. Den nasjonale Opptappingsplan for rusfeltet (2007-2010) har fem hovedmål:

1. *Tydligere folkehelseperspektiv*
2. *Bedre kvalitet og økt kompetanse*
3. *Mer tilgjengelige tjenester og økt sosial inkludering*
4. *Mer forpliktende samhandling*
5. *Økt brukerinnflytelse og bedre ivaretagelse av barn og pårørende*

Forståelsen for å se på misbruk som et sammensatt problem gir utfordringer til arbeidsmetoder og organisering av arbeidet for denne gruppen av befolkningen vår. Vi må sette samarbeid omkring tiltak i høysetet, å etablere rutiner for samhandling mellom psykisk helse, rus, barnevern, fastleger, helsestasjon, NAV, skole og barnehager.

Fortsatt gjelder det langsiktige forebyggende arbeidet for barn og unge. Vi vet gjennom forskning at tidlig innsats for alle, men også de mer utsatte barna, kan gi gode beskyttelsesfaktorer. Det er nødvendig at alle arenaene tar dette innover seg, og holder fokus på det systematiske og langsiktige. Foreldrene er de viktigste ressurspersonene i barn og unges liv, og det er viktig at de får støtte og oppfølging underveis i oppdragelsen.

Regjeringens visjon for rusmiddelpolitikken, både for alkohol- og narkotikapolitikken, er: "Frihet fra rusmiddelproblemer", mens hovedmålet er en: "betydelig reduksjon i de sosiale og helsemessige skadene av rusmiddelbruk".

Regjeringens strategiske mål er å:

- Forebygge alle typer av rusmiddelmisbruk, med særlig fokus på forebyggende arbeid blant barn og ungdom.

³ Hentet fra Vinmonopolets hjemmeside: <http://www.vinmonopolet.no>

- Bedre tilgangen til effektiv rådgivning, hjelp og behandling for personer med rusmiddelproblemer og deres pårørende.
- Oppnå en vesentlig reduksjon i forekomsten av rusrelaterte helseskader og antall rusrelaterte dødsfall.
- Fokuserer på at et verdig liv og økt livskvalitet er avhengig av at grunnleggende behov som f.eks. bolig, arbeid og/eller aktivitet og sosialt nettverk dekkes.
- Arbeide mot barn og ungdom står i en særstilling når det gjelder bruk av rusmidler og negative konsekvenser av slik bruk. Barn er mer sårbare enn voksne og har mindre mulighet til å påvirke egen livssituasjon.
- Rette fokus mot barn og ungdom som har et særlig krav på å bli skjermet for negative konsekvenser av eget og andres rusmiddelbruk.

Regjeringen legger bl.a. opp til følgende tiltak:

- Bedre kontroll med bevillingssystemet (hindre salg til mindreårige).
- Attraktive alkoholfrie oppholdssteder.
- Forebyggingsprogram i skole og organisasjonsliv.

1.2 Hvorfor utarbeide en ruspolitisk handlingsplan

Bruken av alkohol øker og da spesielt vin konsumet. I 2008 ble det omsatt tilsvarende 6,7 liter ren alkohol per person, en økning på 2 liter per person i året fra 1993. Den økende alkoholbruken utgjør et økende folkehelseproblem. Når forbruket går opp, vil flere få alkoholproblemer. I følge WHO er alkoholbruk den tredje viktigste årsaken til sykdom og tidlig død. I Norge ble det i 2008 rapportert 350 dødsfall p.g.a. alkoholrelaterte skader, men en regner i tillegg med store mørketall. I tillegg var det rundt 4000 alkoholrelaterte innleggelses i somatiske sykehus, da er ikke behandling for alkoholrelaterte skader og akuttpsykiatriske innleggelses regnet med. Kjøring i ruspåvirket tilstand gir økt risiko for ulykker, personskader og død, men omfanget av dette er ikke kartlagt. Skadevirkningene ved alkoholbruk i svangerskapet er godt beskrevet. Alkohol er svært skadelig for utviklingen av hjernen og sentralnervesystemet, og gir økt risiko for abort, fosterdød, tidlig fødsel, krybbedød, misdannelser, atferdsproblemer og føtalt alkoholsyndrom.⁴

Rusmiddelbruk kan påføre den enkelte store problemer og samfunnet betydelige kostnader. En rekke sykdommer og sosiale problemer forverres av rusmiddelmisbruk, uten at det nødvendigvis foreligger avhengighet. For samfunnet som helhet og for den enkelte misbruker, pårørende og uskyldige ofre for fyllekjøring, vold og vinningskriminalitet o.l. kan rusmiddelbruk innebære stor skade. Selv om rusmiddelbruk i seg selv er en individuell handling og et personlig ansvar, blir atferden og skadene skapt i et komplekst samspill med andre. Samfunnet har derfor et ansvar for å redusere rusmiddelproblemene og beskytte de som rammes uskyldig.

⁴ Føtalt alkoholsyndrom (FAS) er en medfødt tilstand som skyldes mors inntak av alkohol under svangerskapet.

1.3 Mandat for planarbeidet

Inderøy kommune har en alkoholpolitisk plan som er utgått på dato. I forbindelse med rullering er det ønskelig å lage en plan med bredt perspektiv og som tar utgangspunkt i alle former for rusmidler. Behovet for utarbeiding av ny plan er politisk vedtatt.

Inderøy kommune samarbeider med KRÅD⁵ og er en SLT⁶-kommune som har organisert seg etter SLT-modellen. Kommunen har Politiråd, arbeidsutvalg for SLT og et nettverksforum for utsatte barn og unge. Saken er tatt opp i Politiråd, hvor lensmann, ordfører og rådmann er representert, og i arbeidsutvalget for SLT, hvor alle aktuelle etater i kommunen, videregående skole og politi er representert. Arbeidet er planlagt og koordineres av SLT.

Politirådet ble etablert i 2008. For å skape litt oppmerksomhet og for å komme i gang med arbeidet, arrangerte rådet en temakveld om rus i lag med e@ Internettkafe. Ungdom og politikere møttes til debatt med den alkoholpolitiske planen som utgangspunkt. Her var bygdefesten et av temaene som ble tatt opp. Ungdommene ønsket flere voksne og bedre vakthold på slike fester. Med dette som utgangspunkt inviterte Politirådet til et møte med arrangører og utleiere av festlokaler i Inderøy. Her ble det inngått et samarbeid med UL Øyna, som arrangerer bygdefester på Øynheim. Målet er å bedre forholdene når det arrangeres bygdefest, gjennom nyting av alkohol i lovlige former og godt vakthold. Det er avholdt flere fester i samarbeid med kommunen, Lensmann og UL Øyna. Det anbefales at dette prosjektet evalueres.

Mandat:

- *Utarbeide en plan som skal fungerer som styringsredskap for kommunens arbeid og som er implementert i befolkningen, hos politikerne og i etatene. Planen skal ikke være for omfattende, men enkel og oversiktlig.*
- *Vi henter inn ekspertise via KORUS Midt-Norge (kompetansesenter for rusfag Midt- Norge)*

1.4 Organisering av arbeidet

I forbindelse med kommunesammenslåingen ble det behov for å utarbeide ny helse- og omsorgsplan. Prosjektgruppa for dette arbeidet definerte at arbeidet med ruspolitisk handlingsplan (P 13) ble iverksatt som en delplan til ny helse- og omsorgsplan. Ressurscenter for omstilling i kommunene (RO) ble engasjert for å bistå kommunen i dette arbeidet.

Arbeidet ble første gang satt på sakskartet i 2010. Arbeidet har vært forankra i arbeidsutvalget for SLT. Følgende ble bestemt og avklart:

- Sosial- og helsedirektoratets veileder for kommunal ruspolitisk handlingsplan brukes som arbeidsredskap i kommunen.
- Vi benytter oss av HUNT-tall i kartleggingen.

⁵ KRÅD, kriminalforebyggende råd

⁶ SLT, Samordning av Lokale kriminalforebyggende Tiltak

- Arbeids- og ansvarsfordeling:
Hovedansvar: Enhetsleder for helse, rehabilitering og barnevern, Bente Molde
Del 1, Forebygging: Arbeidsutvalget for SLT.
Del 2, Behandling og rehabilitering: Leder for Psykisk helse, Synnøve Saurset.
Del 3, Bevilling: Politikere og lensmann.

Kontaktperson i slutfasen av arbeidet med planforslaget har vært kommunalsjef Finn Madsen.

1.5 Lovgivning

I formålsparagrafen § 1-1 til Lov om omsetning av alkoholholdige drikke m.v. refererer vi til følgende: *“Reguleringen av innførsel og omsetning av alkoholholdig drikk etter denne lov har som mål å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Som ledd i dette sikter loven på å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer”.*

Rundskriv IS-5/2008- Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. er utarbeidet som en håndbok i alkoholloven m.v. Målgruppen her er kommunen som bevilgningsmyndighet og gir kommunen stor skjønnsfrihet når det gjelder å organisere sitt alkoholpolitiske arbeid ut fra lokale forhold.

Et grunnleggende trekk ved denne loven er at all omsetning av alkoholholdig drikk krever særskilt offentlig tillatelse (bevilgning eller registrering). Loven bestemmer hvilken offentlig myndighet som kan gi slik bevilgning. De fleste bevilgninger gis av kommunen, men for enkelte typer virksomhet uten lokal tilknytning, eller med særlig krav til geografisk likhet, er staten bevilgningsmyndighet. Prinsippet bak det kommunale bevilgningssystemet er at tilgjengelighet av alkohol for forbruk i hovedsak skal bestemmes av lokale politiske organer. Alle bevilgninger skal utøves i henhold til alkohollovens regler. Overtredelse av alkoholloven eller forskrifter gitt i medhold av den kan medføre inndragning av bevilgningen. Slike overtredelser er også straffbare.

I henhold til Alkohollovens § 1-7d er alle kommuner pålagt å ha en alkoholpolitisk handlingsplan. Erfaringsmessig viser det seg at bruk av alkohol og andre rusmidler henger sammen og bør sees på under ett.

Andre aktuelle lover og planer:

- Nasjonal helse- og omsorgsplan av 1. januar 2012, vedtatt 24. juni 2011
- Lov av 1. januar 2012 om folkehelsearbeid (folkehelseloven), vedtatt 24. juni 2011
- Lov av 1. januar 2012 om Helse- og omsorgstjenester (helse- og omsorgsloven), vedtatt 24. juni 2011

1.6 Øvrige lover og dokumenter

Rundskriv IS- 2012 Nasjonale Mål og prioriterte områder for 2012

Rundskriv IS-5/2008 Håndbok i alkoholloven mv.

Veileder IS-1362 Veileder for Kommunal Rusmiddelpolitisk handlingsplan

Kommunedelplan for Helse- og omsorg 2012-2019

Brukerundersøkelsen 2011

1.7 Oppsummering fra temamøte om rus

Kommunen gjennomførte et temamøte om rus april 2011. På det meste var det over 40 personer som deltok på temamøtet om rus på e@ Internettkafe. Det var hovedsakelig ungdom og politikere som deltok, men også FMS Innherred⁷, mødre, fedre og personer som arbeider innenfor fagfeltet møtte også opp. Det ble en fin blanding med personer med ulike innfallsvinkler og synspunkter. Sigrid Rohde og Siri Haugland fra Kompetansesenteret for rus ledet kvelden.

Innledningsvis fikk deltakerne rykende ferske tall fra Hunt undersøkelsen og informerte om hvordan situasjonen var i forhold til ungdom og voksnes rusvaner på Inderøy og Nord Trøndelag. Deretter ble det gruppearbeid etter metode "Open Space". Deltagerne meldte selv opp tema til diskusjon. Temaene ble delt inn i bolker og deltagerne fikk selv velge hvor de ville delta. Det var også anledning til å bevege seg mellom gruppene.

Tema som ble meldt opp til diskusjon:

- Hvor stor betydning har gruppepress i forhold til debut?
- Hvordan skal foreldre sette grenser i forhold til barns alkoholvaner?
- Hvordan jobbe med foreldregenerasjonenes holdninger til alkohol?
- Narkotika. Situasjonen på Inderøy
- Aldersgrense på offentlig fest.
- "Bygdefestkulturen"
- Alternative arrangementer.

En oppsummering av høydepunkter fra diskusjonene i gruppene:

Foreldrerolle: Foreldrenes rolle har stor betydning for ungdommene når det gjelder debut og alkoholvaner. De er viktige som rollemodeller og grensesettere. Ungdommene ønsker seg tydelige foreldre som de kan snakke med og være ærlige ovenfor. De ønsker å ha foreldre som bryr seg og støtter dem. Vite at de er der, uansett hva som skjer. Foreldrene må stole på ungdommene, men samtidig bør tillitsbrudd ha konsekvenser. *Klar melding: Hent ungdommene hjem fra fest eller sørg for at de kommer seg hjem. Kontroller at avtaler om overnattinger stemmer.*

⁷ Foreningen Mot Stoff Innherred

Foreldremøter fremheves som en viktig arena for å arbeide med foreldregenerasjonens holdninger til alkohol. Foreldre trenger fakta og informasjon om rus og skadevirkninger.

Fester og arrangement: To synspunkter angående aldersgrense på fest:

1. Ungdom: Dersom aldersgrensa på fest forhøyes, vil det føre til flere private fester. Det er nødvendigvis ikke et bedre alternativ.
2. Voksne: Skjenkebevilling fører til mindre fyll på festene. Man kan godt beholde konfirmasjonsgrense.

Det er vanskelig å vite om påstandene er riktige, men det er viktige innspill når den alkoholpolitiske planen skal utarbeides. En påstand som ikke er vanskelig å være enig i: "Viktig med godt voksne vakter som tar ansvar". Det var stor enighet om at høyere aldersgrense på offentlig fest ikke fører til senere alkoholdebut. Ungdommene ønsker seg natteravner, strenge vakter, mange vakter, trygg transport til/fra lokalet.

Alternative arrangement: Ungdommen utrykte ønske om flere arrangement som er rusfri. Det er et problem at "Rusfritt arrangement" ikke trekker folk. Det er også få som ønsker å arrangere p.g.a. at de ikke gir inntekt, her må kommune og næringsliv inn.

Råd:

- Fokuser på aktiviteten ikke at det er rusfritt
- Sats på noe annerledes, f.eks. bandkonkurransse, "Tufte-idrett", være tilgjengelig slik at man kommer seg dit og har råd til å delta
- Miks sammen ulike grupperinger, det minsker fordommer og forebygger konflikter. F.eks. bygdeungdomslaget arrangerer dansekurs for Sund og IVGS⁸
- Styrk e@, bygg ut tilbud via dem. Mekkeverksted kan godt være på en plass, men ha utspring fra e@. e@ kan arrangere nattkafeer i grendene

Narkotika: Ungdommene mener at det er oppstått et feil hasjrykte på Inderøy Videregående skole etter avisoppslag for noen år siden. Slike myter er vanskelig å endre. Sund Folkehøgskole ser ut til å styre godt unna problematikken. "Friere" å bo hybel og gå på videregående. Det foregår misbruk av rusmidler på Inderøy. Det er veldig viktig at man varsler politi når man ser noe. Forslag til tiltak:

- Kompetanseheving av foreldre, lærere og andre fagpersoner
- Mer forebygging i skolen
- Vi må bekjempe dette sammen!

Oppsummering: Det ser ut som om ungdommene mener at foreldrerollen er veldig viktig i forhold til forebygging av unges rusvaner. Bygdefesten og måten bygdefester arrangeres på er også et viktig område. Hvordan man velger å gjøre dette i fremtiden vil sannsynligvis ha innvirkning på

⁸ IVGS- Inderøy videregående skole

ungdoms festvaner. Utbygging av alternative treffpunkter for ungdom der rus ikke er et naturlig element etterlyses. Transport bør også tas med i det videre arbeidet med rusplanen. Kompetanseheving av foreldre og personer som omgås unge var et tilbakevendende tema i diskusjonsgruppene. Skolen blir fremhevet som en viktig arena for forebygging. Vi mener at innspillene gir en pekepinn på hvordan vi vil ha det på Inderøy.

Kapittel 2. RUSMIDDELSITUASJONEN I NORGE

2.1 *Utvikling av alkoholforbruket i Norge*

Mange vil nok hevde at alkoholpolitikken i Norge har blitt mer liberal de siste årene. Tilgjengeligheten har økt ved at det er etablert flere vinmonopol og flere butikker som søker om slagsbevilgning. Det er i stor grad opp til kommunene å bestemme salgs- og skjenketider. Samtidig er det også et ønske om å ivareta næringsinteressene, som ofte er sterke i slike sammenhenger. Vi kan anta at pris og tilgjengelighet påvirker det norske folkets bruk av alkohol. Allikevel kan det se ut til at vi får et mer og mer liberalt syn på utvidelse av salgs- og skjenketider. I et folkehelse- og forebyggingsperspektiv synes dette å være et tankekors. Ny folkehelselov (Prop. 90L. 2010-2011) tydeliggjør kravet om kunnskapsbaserte beslutningsprosesser i arbeidet med bedre folkehelsen. Hvordan vi som folkevalgte og innbyggere forholder oss til rusmidler er et viktig tema. Det er flere faktorer som kan påvirke alkoholkonsumet. 1; pris, 2; tilgjengelighet. Forbruket av ren alkohol har økt fra 4,8 liter i 1995 til 6,7 liter per person over 15 år i 2010⁹. Folkehelseinstituttet anslår at ca. 6,5 prosent av alle barn i Norge i løpet av et år har foreldre med et alkoholmisbruk som påvirker deres hverdag.¹⁰

Bruken av illegale rusmidler synes å ha stabilisert seg, men hadde en oppgang fram mot tusenårsskifte. De som blir avhengige av rusmidler synes å ha oftere sosiale problemer med lavere levestandard, dårligere helse og ernæring. Vi ser også en sammenheng mellom rusmiddelmissbruk og psykisk helse.

2.2 *Ungdom og rusmidler*

Rusmiddelmissbruket blant ungdom er blitt mer utbredt de senere år. Alkohol er fortsatt det vanligste rusmiddel og det rusmiddel som fører til flest skader, ulykker og vold - både hjemme og ute. De fleste ungdommer bruker ikke narkotiske stoffer. Terskelen for bruk av rusmidler synes å ha blitt lavere og forskjellen mellom by og bygd er blitt mindre. Dette må ikke møtes med større toleranse eller likegyldighet, men med økt innsats.

Å forhindre rusmiddelmissbruk blant ungdom er viktig for å sikre et godt ungdomsmiljø lokalt. Bred mobilisering og et godt samspill mellom offentlige myndigheter, foreldre, frivillige organisasjoner og ungdomsmiljøer er av særlig betydning for å forhindre en negativ utvikling.

⁹ WWW. SIRUS.no

¹⁰ Torvik og Rognmo 2011

Voksengenerasjonen og foreldrene må utfordres til å vise større tydelighet i holdninger til rus i alle former. Informasjon om rusens menneskelige og samfunnsøkonomiske skadevirkninger må ut til både skoleungdom og foreldre.

Det er i ungdomstida en begynner å eksperimentere med rusmidler. Bruken av rusmidler formes i en sosial kontekst, i fritiden, på fest og hyttetur i hyggelig fellesskap med andre ungdommer. En lærer å bruke alkohol - og også andre rusmidler - av andre, drikker i sosiale situasjoner, og lærer videre til andre det en selv har lært. I det rusforebyggende arbeidet er det derfor viktig å etablere positive og attraktive rusfrie møteplasser som kan utkonkurrere hjemme-alone festene og andre arenaer der ungdom bruker rusmidler.

De som debuterer tidlig har vist seg å være spesielt aktive også når det gjelder annen normbrytende oppførsel. Undersøkelser viser at voldsutøvelse svært ofte skjer i alkoholpåvirket/beruset tilstand, og at sannsynligheten for å bli utsatt for vold øker når en er alkoholpåvirket/beruset.

Det er dokumentert en rekke ganger at tidlig debut øker sannsynligheten for senere høyt forbruk. Flere studier innen rusmiddelforskningen tyder på at rusmidlene også introduseres i en bestemt rekkefølge. Først prøves et rusmiddel, dernest et annet, så et tredje - i en bestemt orden: alkohol - sigaretter - hasj - amfetamin - ecstasy - heroin. På denne bakgrunn vil arbeid for å utsette debutalderen være viktig for å begrense misbruk og rusrelaterte skader.

En norsk undersøkelse har vist at av de som brukte alkohol, er alkoholforbruket større blant de som fikk alkohol av foreldrene sammenlignet med de som ikke fikk alkohol av foreldrene. De som ikke fikk alkohol hjemme, var også langt sjeldnere beruset. Å gi alkohol tidlig til ungdom for at de skal lære kontrollert drikking, virker trolig mot sin hensikt. Derfor er det viktig å videreutvikle det arbeidet som går på å bevisstgjøre foreldre i det å være gode rollemodeller når det gjelder omgang med rusmidler. Dette innebærer også at foreldre må sette seg mer inn i dagens rusproblematikk og at de i større grad må ha en bevissthet i forhold til eget forbruk, og arbeide for en felles holdning og strategi overfor ungdommene. Blant annet er det høstet positive erfaringer med å danne foreldregrupper hvor man samtaler og utveksler råd og erfaringer i rus-spørsmål. Her kan man også trekke de unge med.

Gjennom å innse at rusmidler er noe ungdom forholder seg til, blant annet som en del av brytningen mellom barn og voksenlivet, må det satses på forebyggende tiltak som retter seg mot å gi ungdom verktøy til å håndtere denne virkeligheten. Det må stimuleres til samtale og diskusjon, og både unge og voksne må motiveres til å være positive rollemodeller og opinionsledere. Foreldrenes ansvar og forbildefunksjon er av særlig betydning. For dem som ikke er avholdsfolk kan såkalt punktavhold være et samlende alternativ, for eksempel ved at det ikke benyttes alkohol når barn er tilstede.

En utfordring fremover er å utarbeide gode metoder for å mobilisere barn og unges evne til å stå i mot rusmiddelmisbruk, og å satse på aktiviteter som bidrar til å utsette debutalderen og redusere konsumet. I denne sammenheng er rusfrie, meningsfulle fritidsaktiviteter og møtesteder både i kommunal og privat regi viktig. Det er betydningsfullt at ungdom møter ansvarsfulle voksne med et klart standpunkt mot rus. Ledere i frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner og idretten har en

viktig rolle her, sammen med ansatte på kommunale fritidsarenaer. Det bør være selvsagt at ledere i disse miljøene opptrer rusfrie og fremmer en rusfri livsstil.

Barn og ungdom må trekkes aktivt med i debatten om rusmiddelmissbruk/bruk. Den beste arenaen for dette er nærmiljøet der barn og ungdom vokser opp. En viktig metode i denne sammenheng er ung-til-ung-formidling. Ungdoms eget engasjement og egen formidlingsevne i et lokalt og langsiktig arbeid kan ha større virkning enn kampanjepreget arbeid.

Mye tyder på at skremselspropaganda om rus kan virke tiltrekkende i stedet for avskrekkende overfor enkelte ungdommer. I arbeidet for å redusere rusmiddelmissbruk og rusrelaterte skader er det derfor nødvendig med saklig og nøktern informasjon. Slik informasjon må spres og diskuteres av ungdom selv, foreldre, i skolen og på andre arenaer der ungdom oppholder seg.

2.4 Barn med foreldre som ruser seg

Flere studier viser at barn i misbrukerfamilier har forhøyet risiko for en rekke problemer og symptomer. Noe som kan vise seg allerede når barna er små. Det gjelder blant annet angst, søvnproblemer, atferdsvansker, tristhet, tvangstanker og skole-/konsentrasjonsvansker. De kan også ha fysiske plager som mye hodepine eller mageproblemer. Sammenlignet med andre unge voksne har barn som har vokst opp i en misbrukerfamilie økt risiko for å utvikle emosjonelle, kognitive, sosiale og psykiske problemer.¹¹

2.5 Gravide og rusmidler

Gravide tar en risiko for at barnet får alkoholskader dersom den gravide drikker alkohol under svangerskapet. Etter inntak av alkohol kan en observere stopp i pustebevegelser, rykninger og en ser at fostret beveger seg mindre.¹²

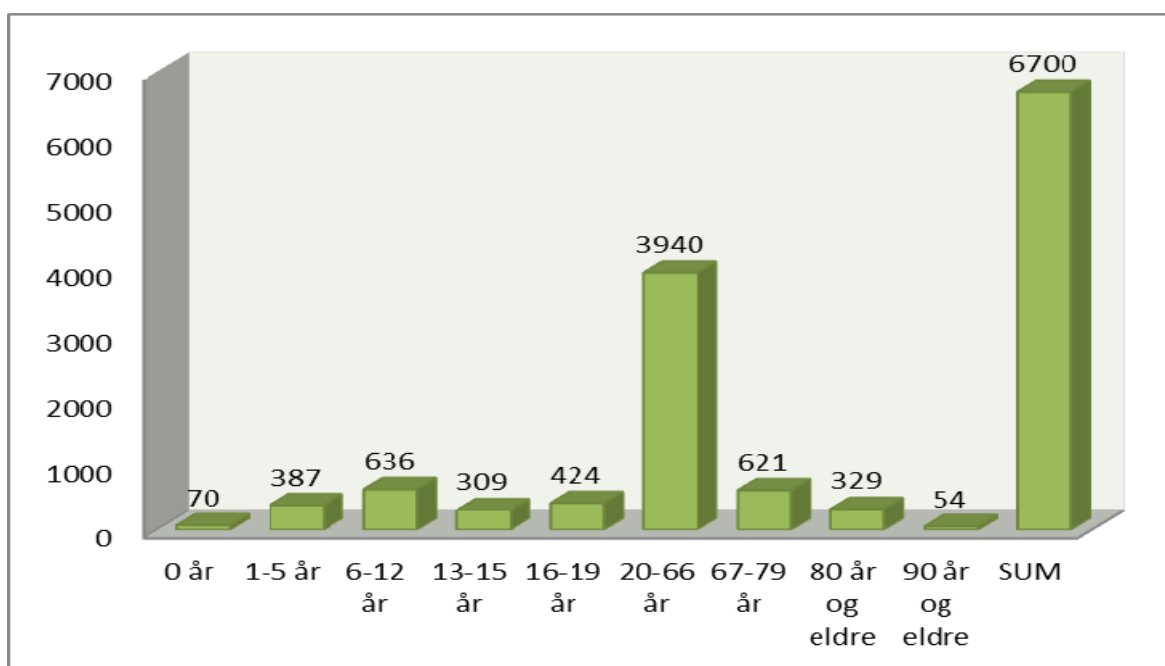
Når det gjelder alkoholbruk i svangerskapet så er alkohol det klart mest skadelige rusmiddelet og kan føre til omfattende skader på barnet.

¹¹ Kilde: Skolepsykologi nr. 3, 2009 (Hilde Evensen Holm)

¹² Kilde: Den offentlige helseportalen

Kapittel 3. RUSMIDDELSITUASJONEN I INDERØY KOMMUNE

3.1 Befolknings sammensetning

Figur 2

Figur 2 over viser antall innbyggere i Inderøy kommune per januar 2011. Ungdomsgruppen (13-19 år) utgjør 10,9 prosent og den yrkesaktive gruppen (20-66 år) 58,8 prosent av antall innbyggere.

3.2 Skjenkeløyver og omsetningstall

Tabell 1 under viser antall skjenkeløyver og omsetningstall for perioden 2008- 2010.¹³

År	2008	2009	2010	Per september 2011
Alkoholomsetning	186.706	194.149	197.067	

¹³ Gjelder samla for Mosvik og Inderøy

Antall salgssteder	10	8	8	8
Antall skjenkesteder	9	10	13	13
Antall kontroller av salgssteder/ og funn	19/ingen	23/ingen	22/ingen	16/ingen
Antall kontroller av skjenkesteder	21/ingen	26/ingen	38/ingen	17/ingen
Midlertidig og permanent inndragning av slagsbevilgning	0	0	0	0
Midlertidig og permanent inndragning av skjenkebevilling	0	0	0	0
Innvilget tilvirkningsløype for "tradisjonsøl" for salg/servering	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen

Tabell 1. (Kilde: kommunenes egne data)

Det foreligger ikke tall fra Mosvik kommune for 2011.

Inderøy	Salgstider	Kl. 09.00-20.00/18.00
	Skjenketider	Kl. 07.00-01.00 (02.00*)
Mosvik	Salgstider	Kl. innenfor åpningstid til kl. 20.00/18.00
	Skjenketider	Kl. 11.00-01.00** Kl. 13.00-24.00***

Tabell 2 (Kilde: kommunenes egne data)

* Jægtvolden Fjordhotel

**22 volumprosent

*** over 22 volumprosent

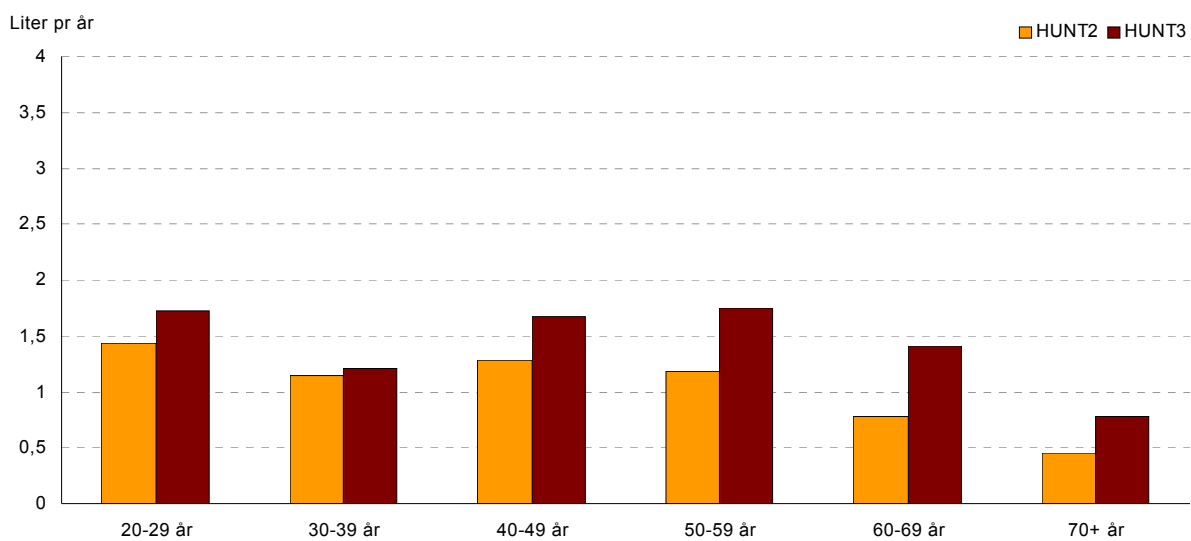
Tabell 2 viser dagens salgs- og skjenketider.

Alkoholomsetningen viser en økning fra 2008-2009. Når det gjelder antall salgssteder ser vi at antallet er det samme i 2011 (per september) som i 2009. Mens antall skjenkesteder har økt noe. Det er ikke avdekket negative forhold under kontrollene av salgs- eller skjenkestedene som har blitt rapportert. Ingen har fått inndratt sine salgs- eller skjenkebevillinger.

3.3. Levekår

3.3.1 Lokale data HUNT III

Antall liter ren alkohol pr. år

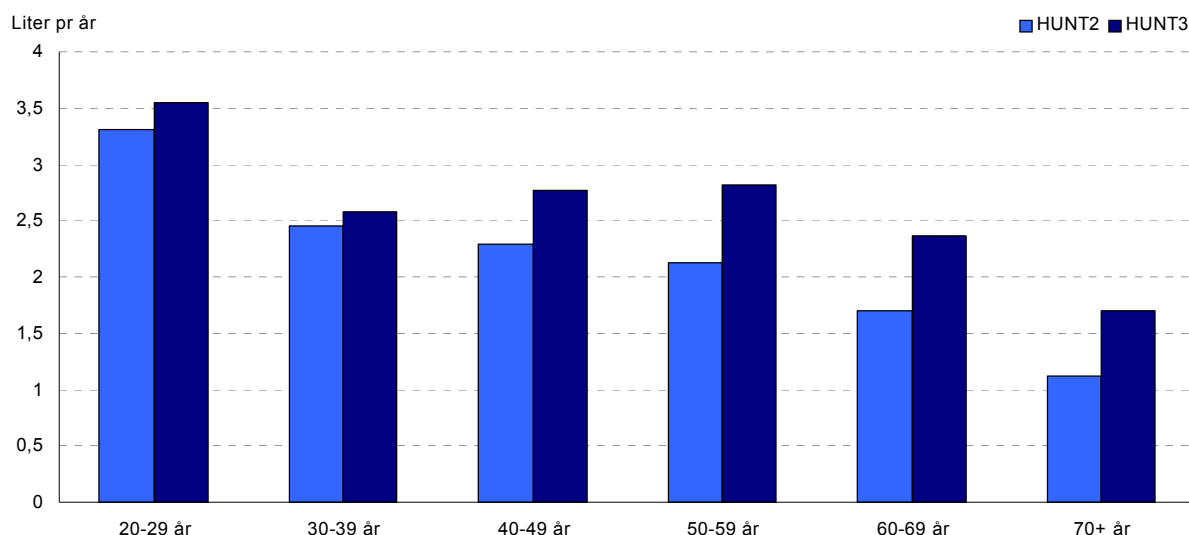

Figur 3: (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

Figur 3 viser at forbruket øker blant kvinner. Gjelder alle aldersgrupper over 20 år.

Figur 4 under viser at også forbruket øker blant menn. Gjelder alle aldersgrupper over 20 år.

Antall liter ren alkohol pr. år

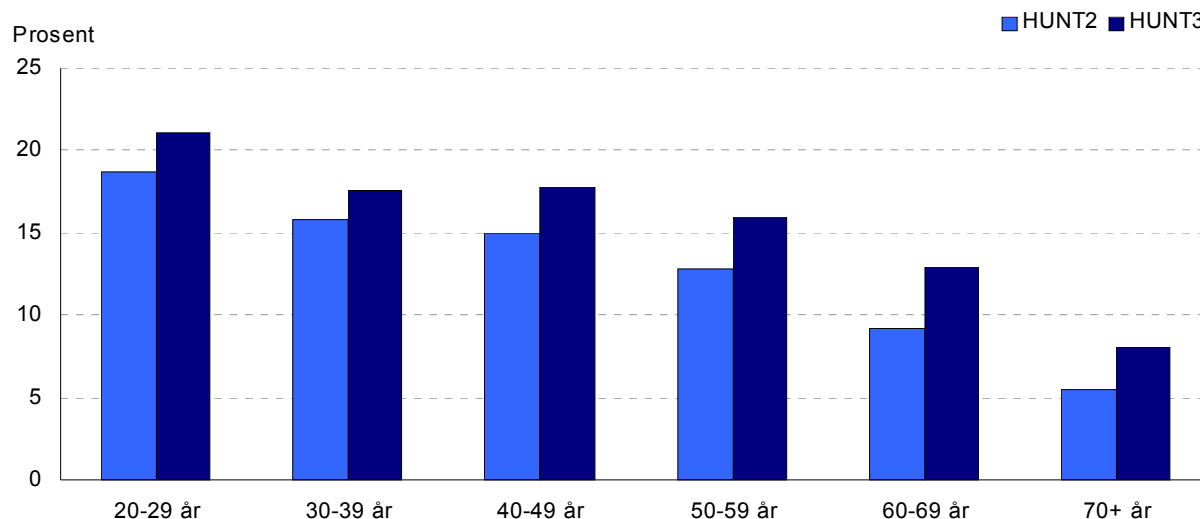
Figur 4. (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

- HUNT-data (HUNT 3), viser at blant voksne har alkoholbruken økt, særlig i aldersgruppene fra 40 år og oppover, samt blant eldre. Det har skjedd en endring i drikkemønsteret blant eldre. Økningen kommer mest sannsynlig av økningen i vinforbruk i disse aldersgruppene. Vinforbruket er doblet på 10 år. Kvinner drikker i gjennomsnitt 35 % mer enn midt på 90-tallet, og menn 25 % mer. 30 % av den voksne befolkninga drikker 5 glass eller mer av øl, vin eller brennevin ved samme anledning i måneden eller oftere, og nesten 1 av 10 rapporterer et problematisk drikkemønster. Nylig ble rapporten «Alkoholkonsum blant eldre» offentliggjort av SIRUS-forskerne Elin K Bye og Ståle Østhus¹⁴. De skriver følgende:
- «Det er i dag flere eldre som drikker enn for 15 år siden. Økningen er størst i aldersgruppen 66-79 år.
- Eldre drikker oftere enn før. Økningen er størst i aldersgruppen 66-79 år, og omtrent like stor for kvinner og menn.
- Det er særlig konsumet av vin som har økt markant.
- Det er fremdeles uvanlig å drikke seg beruset blant de eldre, særlig for eldre kvinner. Eldre har også få episoder med storkonsum (seks eller flere alkoholenheter per gang)».

SIRUS-forskerne skriver videre: «det er grunn til å anta at de generasjonene som nå nærmer seg pensjonsalder vil ha et betydelig høyere alkoholforbruk enn generasjonene før dem. I tillegg vil andelen eldre over 65 år øke sterkt de neste tiårene. At de eldre blir stadig flere og samtidig drikker mer alkohol, antas å føre til flere alkoholrelaterte problemer i denne gruppen».

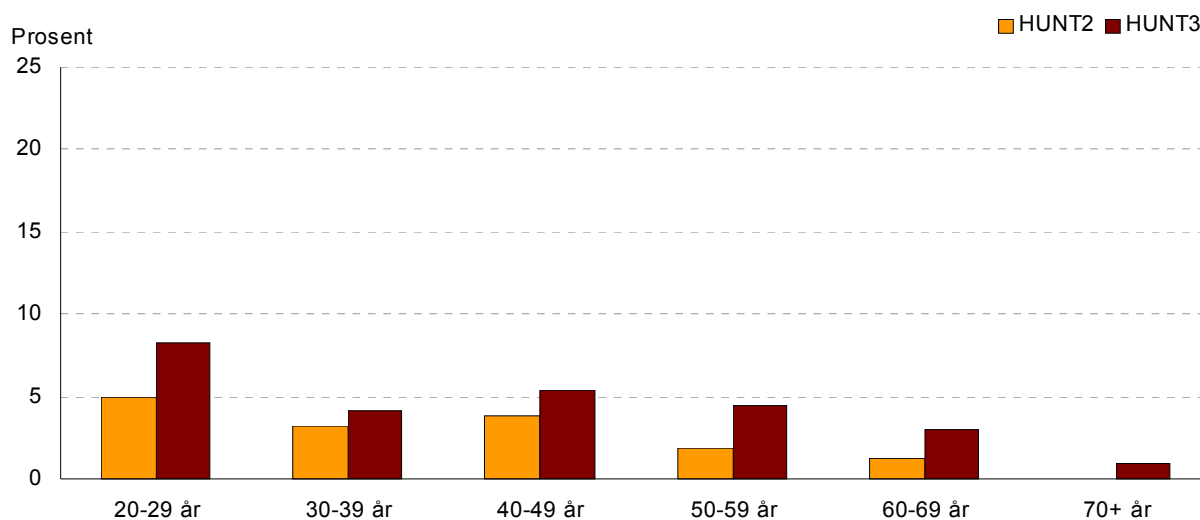
Figur 5 viser problematisk drikkeatferd blant menn.

¹⁴ SIRUS- Statens institutt for rusmidelforskning. Rapport 12.3.12 - Alkoholkonsum blant eldre. Hovedfunn fra spørreundersøkelsen 1985-2008.

Figur 5. (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

Figur 6 viser problematisk drikkeatferd blant kvinner.

Figur 6. (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

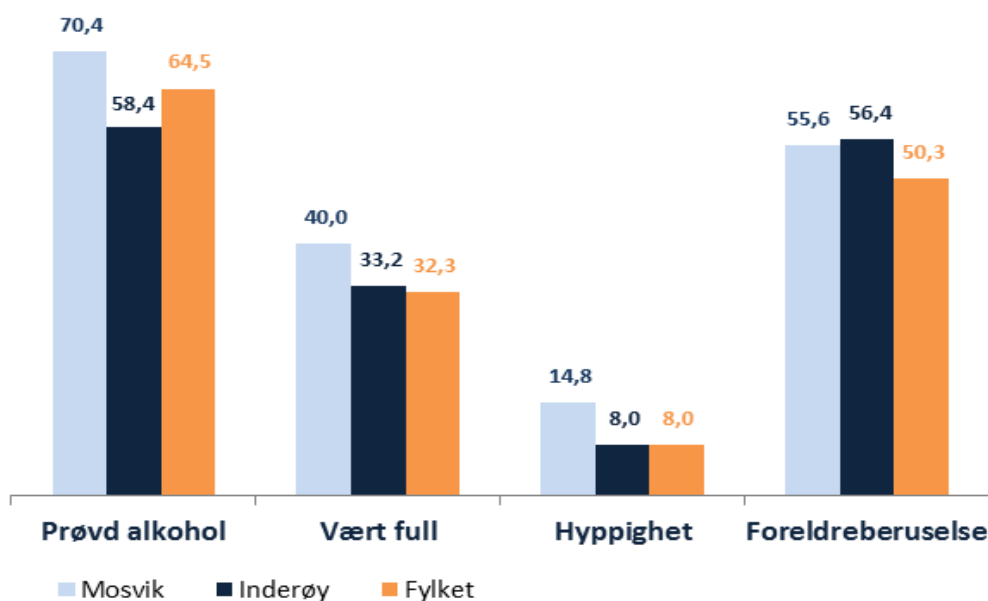
Problematiske drikkeatferd baserer seg på 4 spørsmål:

- Har du noen gang følt at du burde redusere alkoholforbruket ditt?
- Har andre noen gang kritisert alkoholbruken din?
- Har du noen gang følt ubehag eller skyldfølelse pga. alkoholbruken din?

- Har det å ta en drink noen gang vært det første du har gjort om morgenen for å roe nervene, kurere bakrus eller som en oppvikker?

Data om problematisk drikkeatferd gir oss en pekepinn på en uheldig utvikling i bruk av alkohol i den voksne delen av befolkningen. Dette utfordrer oss på holdningsarbeid og det å ta opp til debatt en utvikling som ikke er bra verken for enkeltpersoner, samfunn, arbeidsplasser, barn og ungdommer. Risikoen for barn som vokser opp med foreldre som har et problematisk drikkemønster synes å være tilstede. Det handler bare om å finne de rette barna, at noen faktisk ser dem og kan ta opp problemet. Og aktivt å arbeide forebyggende, ved å bevisstgjøre voksne og ungdom om de uheldige sider et økende alkoholforbruk fører med seg. Et økende alkoholforbruk vil ikke bare kunne skade enkeltpersoner og deres familier. De vil også kunne få samfunnsmessige konsekvenser, likeså føre til økte kostnader for kommunen på sikt.

Figurene 7 og 8 under viser alkoholvaner blant elevene ved ungdomsskolen i Mosvik og Inderøy og blant elever ved Inderøy videregående skole.

ALKOHOLVANER BLANT ELEVER I UNGDOMSSKOLEN | En sammenligning av kommunene Inderøy, Mosvik, samt fylket (enhet: prosent av elever i ungdomsskolen)

Figur 7. (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

Grunnlaget for figur 7 fremkommer i tabell 3 under. Figur 7 viser at av elevene i ungdomsskolen har over halvparten prøvd alkohol. Tallene viser at det er flere fra Mosvik enn Inderøy som har prøvd alkohol. Drikkemønsteret viser at de også drikker oftere og har oftere vært full. I begge

kommunene har over 50 prosent av elevene sett foreldre beruset. Ung-Hunt 3 har også tall for gjennomsnittlig debutalder og gjennomsnittlig forbruk. I Mosvik er den gjennomsnittlige debutalder 13,4 år, Inderøy 13,8 år og fylket 13,7 år. Gjennomsnittlig forbruk er 1,6 liter i Mosvik, 2,2 liter i Inderøy og fylket 2,5 liter.

Kommune	Antall personer	Prøvd alkohol i %	Vært full i %	Hypighet i %	Foreldreberuselse i %	Gj.snitt debutalder	Gj.snitt forbruk
Mosvik	25	70,4	40,0	14,8	55,6	13,4	1,6
Inderøy	229	58,4	33,2	8,0	56,4	13,8	2,2
Fylket	4749	64,5	32,3	8,0	50,3	13,7	2,5

Tabell 3. (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

Forklaring til tabell 3:

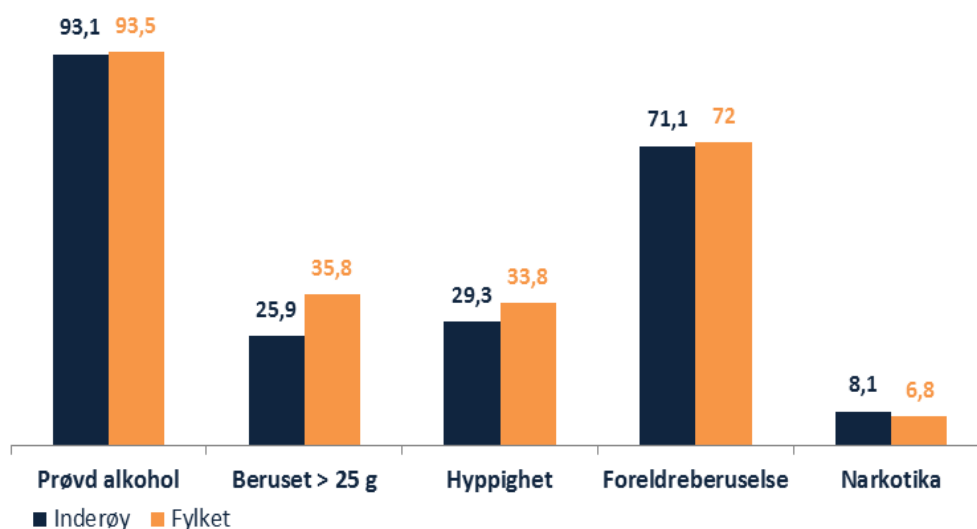
% Vært full = Beruset noen ganger

% Hypighet = Drikker hver 14 dag eller oftere

% Foreldreberuselse = Sett foreldre beruset

Gjennomsnittlig debutalder = Av de som drikker alkohol

Forbruk = Gjennomsnittlig antall liter ren alkohol per år i %. 2 % av ekstremverdier er fjernet

ALKOHOLVANER BLANT ELEVER I VIDeregående skole | En sammenligning av Inderøy og fylket
(enhet: prosent av elever i videregående skole)

Figur 8. (Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08))

Grunnlaget for figur 8 fremkommer i tabell 4 under. Figuren viser at 93,1 prosent av elevene ved Inderøy videregående skole har prøvd alkohol. Av disse har 25,9 % vært beruset 25 ganger eller mer. 29,3 % drikker alkohol hver 14. dag eller oftere og 8,1 % har prøvd hasj eller annet narkotisk stoff. 71,1 % har sett foreldre beruset.

Kommune	Antall personer	Prøvd alkohol i %	Beruset mer enn 25 ganger i %	Hypighet i %	Foreldreberuselse i %	Prøvd narkotika	Gj.snitt debutalder	Gj.snitt forbruk
Inderøy	176	93,1	25,9	29,3	71,1	8,1	15,3	3,3
Fylket	3432	93,5	35,8	33,8	72,0	6,8	14,9	5,2

Tabell 4. Kilde: tall hentet fra Ung-HUNT 3 (2006-08)

Forklaring til tabell 4:

Beruset = Vært beruset mer enn 25 ganger

Hypighet = Drikker alkohol hver 14. dag eller oftere

Foreldreberuselse = Sett foreldre beruset noen ganger

Narkotika = Prøvd hasj eller annen narkotika noen ganger

Gjennomsnittlig debutalder = Av de som drikker alkohol

Forbruk = Gjennomsnittlig antall liter ren alkohol per år i %. 2 % av ekstremverdier er fjernet

3.3.2 Voldssaker og skader m.m.

Tabell 5 viser forhold registrert av politiet i Inderøy og Mosvik og hvor rus har vært med i bildet. Det er tatt forbehold om eventuelle feil i framstillingen fra lensmannens side.

	Inderøy 2008	Inderøy 2009	Inderøy 2010	Inderøy Første ½ år 2011	Mosvik 2008	Mosvik 2009	Mosvik 2010	Mosvik Første ½ år 2011
Antall anmeldte voldstiltfeller i heimen der rus er med i bilde	1	3	3	0	0	1	0	0
Antall anmeldte voldstiltfeller utenfor heimen der rus er med i	5	14	11	6	0	3	3	0

bilde								
Tilfeller av rusmiddelpåvirket kjøring	2	15	8	1	0	2	0	0
Narkotika-kriminalitet	7	16	10	6	0	0	0	3

Tabell 5 (kilde: Lensmannen i Inderøy)

Forklaring til tabell 5:

Spørsmål 1 omfatter de rene konfliktene blant familiemedlemmer.

Spørsmål 2 omfatter også «privatfestene».

Spørsmål 3 omfatter også ruspåvirket kjøring med båt og overlatelsesmedvirkning.

Tall og fakta fra Nord-Trøndelag politidistrikt for 2010 viser:

Kriminalstatistikk

- Økning i antall forseelser fra 2009-2010 på 12 %.
- Økning i antall forbrytelser fra 2009-2010 på 3 %.
- Økning i antall anmeldelser fra 2009-2010 på 6 %.
- Økningen skyldes i stor grad flere narkotikasaker og trafikksaker.

Voldskriminalitet

- Økning i antall voldssaker på 17 % fra 2009-2010 som i stor grad skyldes familievold og legemsfornærmelser.
- Alkohol katalysator for vold – «fylla har skylda».
- Voldssakene oppstår i stor grad i distriktets fem største byer.

Familievold

- Fortsatt økning i anmeldte saker – økning på 34 fra 2009-2010.
- Økning i antall dommeravhør, spesielt i familievoldssaker, hvor barn både er utsatt for vold og har vært vitne til vold.
- Politiet, andre offentlige instanser og samfunnet for øvrig må fortsatt ha fokus og trykk på disse sakene, slik at de blir avdekt.

Narkotikakriminalitet

- 55 % økning i antall narkotikasaker.
- Fokus på unge misbrukere har medført at gjennomsnittsalderen på mistenkte, siktede eller domfelte i nordtrønderske narkotikasaker er 26 år. Landsnittet er 29 år.
- Politiet har inngått ca. 50 ruskontrakter med unge brukere.
- Hasj og amfetamin er mest utbredt.
- Økning i antall «cannabisplantajser» og innførsel av cannabisfrø fra utlandet.

3.3.3 Behandling og rehabilitering

Brukerundersøkelse 2011

Vi har gått gjennom resultatet av brukerundersøkelsen.

Da brukerundersøkelsen ble gjennomført hadde kommunen registrert 16 brukere som mottok tjenester som følge av rusrelaterte problemer.

10 av 16 (62,5 %) brukere har deltatt i undersøkelsen. En del av besvarelsene er mangelfull og disse besvarelsene synliggjøres med ikke besvart.

Videre plan med undersøkelsen

Undersøkelsen er en evaluering av tjenesten. Vi skal gå gjennom resultatene sammen med foreninga mot rus. Vi skal gå gjennom våre prosedyrer og se på disse opp mot besvarelsene. Undersøkelsen peker på områder hvor kvalitet på tjenesten ikke oppleves å være god nok. På bakgrunn av materialet skal vi arbeide sammen med samarbeidspartnerne som hjemmesykepleien, NAV, legekantor, apotek for å utvikle/styrke våre samarbeidsrutiner.

Tabellen under viser aktiviteter og hvem tjenesten samarbeider med

Forebyggende tiltak mot rus overfor barn og unge hvor teamet psykisk helse/rus er involvert i tjenesten.	
BAPP-grupper¹⁵	Helsestasjon leder BAPP-grupper i samarbeid med psykisk helse. Dette er et tilbud til barn med foreldre som har psykisk og/eller rusproblem. Målet for samlingen er å styrke barnets forståelse og mestring, for å forebygge utvikling av psykiske problem og rusproblem.
Samarbeide med skole	Presentasjon av tjenesten psykisk helse/rus ved Inderøy videregående skole og Sundt folkehøgskole hver høst. Formålet med presentasjon er å møte ungdommen, vise ansikt, presentere tjenesten og bygge ned terskel for kontakt.
Foreldremøte/hybelboere på videregående	Mange skoleungdommer ved Inderøy videregående skole bor på hybel. Dette kan være en sårbar gruppe. Psykisk helse/rus skal i samarbeide med skolen delta i holdningsskapende arbeide i forebygging av rus ved å delta på foreldremøte til hybelboere.
Ungdomsskole	I samarbeid med helsestasjon og miljøterapeut på ungdomsskole være tilgjengelig for ungdomsskoleelever for samtale. Bidra i arbeidet for forebygging av rus. Formålet er å skape lav terskel, tilgjengelighet og kontakt

¹⁵ BAPP-gruppe er et forebyggingsprogram for barn av foreldre med psykiske problem og/ eller rusproblem

	med ungdommen på deres arena. Gi veiledning og støtte til ungdom som har bekymring vedrørende egne eller familiemedlemmers rus / helseproblem.
Skolehelseteam v/ videregående skole	Psykisk helse/ rus deltar månedlig i møte sammen med helsestasjon, skolelege, psykolog og sos.ped.rådgiver ved videregående. Aktuelle saker meldes inn og elev / foresatte inviteres til skolehelseteam.
Samtalegrupper for ungdom	Et tilbud til ungdom som har høgt fravær eller viser tegn på mistrivsel og en besværlig hverdag. Gruppen tas ut i samarbeid med skole og helsestasjon. I gruppa gis fokus på ungdommens styrke og fremelske friskfaktorer. Det planlegges 10 samlinger, en hver uke. Tilbudet gis til både ungdomsskole og videregående.

Tabell 6 (kilde: Inderøy kommune)

Oppgaver i rusomsorgen- psykisk helse/rus. Henvisning, behandling, rehabilitering og skaderedusering.	
Samtale, råd og veiledning	<p>Samtale – kartlegging, støttefunksjon, råd, veiledning, informasjon, motivasjon, koordinering. Gjennom råd, veiledning og tiltak hjelpe den enkelte til å komme bort fra rusmisbruk.</p> <p>Tjeneste gis etter enkeltvedtak. Tilbyr en fleksibel tjeneste som er tilpasset brukers behov i forhold til stabilitet i behandling. Møteplass er på kontoret, hjemme hos bruker, brukers arbeidsplass eller annen egnet møtested. Tjenestetilbud evalueres kontinuerlig.</p> <p>Ansvarsgruppe og Individuell plan til brukere med sammensatte tjenester.</p> <p>Psykisk helse /rus har den koordinerende rolle i ansvarsgruppe for aktuelle brukergrupper.</p>
Administrering av medisin	Hjemmesykepleien tildeler tjenester for administrering av medisin. Psykisk helse/rus har i samarbeid med hjemmesykepleie ansvar for utlevering av enkeltdoser under tilsyn der det samtidig er behov for observasjon, støtte- og motiverende funksjon. Medisin gis ut på kontoret eller hjemme hos bruker etter en individuell vurdering. Brukere i LAR-s (skaderedusering) hvor det ikke forventes progresjon i behandlingen, får daglig oppfølging/utlevering av medisin.
Bistand og støtte for administrering av hverdagen, blant annet bosituasjon	Brukere med et rusproblem kan i perioder leve i en kaotisk hverdag og følgelig ha stort behov for å strukturere, planlegge og mestre hverdagens utfordringer. Psykisk helse/rus gir bistand til struktur, planlegging og kan bistå i praktiske gjøremål som innkjøp av matvarer. Praktisk bistand i heimen med rengjøring av bolig tildeles av bistand/omsorg.
Henvisning	Rustjenesten henviser til spesialisthelsetjenesten i samarbeid med bruker og etter prosedyrer for henvisning, vurdering og valg av behandlingssted. Rusfeltet har en prosedyreperm som beskriver avtaler og rutiner.

Samarbeide med spesialisthelsetjenesten før - under - etter behandling.	<p>Samhandlingsavtalen mellom Inderøy kommune og Rusbehandlingen Midt-Norge regulerer samhandling før-under- og etter behandling, med IP som det sentrale virkemiddel.</p> <p>Det skal iverksettes nødvendig tiltak i kommunen innenfor feltet rus i ventetiden før behandling. Det utarbeides en oppfølgingsplan i samarbeid med bruker og behandlingssenhet. Planleggingen skal ha et langvarig og helhetlig preg.</p> <p>Under behandling skal det være et aktivt teamarbeidet basert på likeverdighet og forpliktende oppfølging. Kommunen har ansvar for boligoppfølging, økonomi og sysselsetting.</p> <p>Brukere i legemiddelassistert behandling følges opp av spesialisthelsetjenesten det første året i tett samarbeid med psykisk helse/rus, fastlege og evt andre samarbeidsparter i kommunen. Når bruker er stabil overtar kommunen ansvar for videre oppfølging.</p>
Individuell plan	<p>Individuell plan gis i henhold til gjeldende lovverk. Planen som benyttes for rusbrukere er lagt inn i fagprogrammet Profil.</p> <p>Planen sikrer følgende områder: Rusmestring, helse, økonomi, bolig, sysselsetting, familie/nettverk, fritid/aktiviteter. Individuell plan plasserer ansvar og tidsperspektiv for når oppgave skal være løst. Brukers målsetting er fundamentet planen bygger på (brukermedvirkning).</p>
Ansvarsgruppe	<p>De fleste brukere som mottar tjenester for sitt rusproblem har behov for koordinerende og sammensatte tjenester. Rusfeltet har et naturlig ansvar i forhold til å inneha den koordinerende rolle. Ansvarsgruppe benytter individuell plan som verktøy for sitt arbeid.</p>

Tabell 7 (kilde: Inderøy kommune)

	Andre instanser i Inderøy kommune som gir tjenester til brukere med rusproblem.
NAV	<p>Mennesker i aktiv rus eller som er under behandling mottar ulike trygdeytelser som er samordnet i en trygd AAP (arbeidsavklaringspenger). NAV tilbyr økonomisk råd og veiledning, økonomistyring og gjeldsrådgiving. Sosialtjenesten i NAV bidrar sammen med Flyndra vekstbedrift å finne egnet arbeid / sysselsettingstiltak til mennesker med psykiske / og eller rusproblem.</p> <p>NAV disponerer midler til rus og sammen med psykisk helse/rus gjøres prioriteringer for tildeling av abonnement på Fresk treningsstudio som en del av et rehabiliteringsopplegg. Det gjøres også vurderinger for dekning av</p>

	medikament til behandling i rus.
Bistand/omsorg	Bistand/omsorg gir tjenester etter gjeldende lovverk Støttekontakt gis etter gjeldende lovverk. Formålet med tjenesten er å bryte isolasjon og bidra til å skape en meningsfylt fritid ut fra den enkeltes behov og interesser.
Legetjenesten	Fastlege henviser psykisk syke og rusmisbrukere til spesialisthelsetjenesten og har ansvar for behandling/rehabilitering for den enkelte bruker i nært samarbeid med psykisk helse / rus. Legetjenesten i Inderøy gir tilbud om prøvetaking og har rutiner for dette i samarbeid med psykisk helse/rus. Rusmisbrukere som er i rehabilitering eller av andre årsaker skal vise rusfrihet, møter på legekontor og tar prøver under tilsyn.
Et sted å være	Dette er et dagsenter for mennesker med psykiske plager. Dette kan være i kombinasjon med et rusproblem. Målet er å bringe mennesker ut av isolasjon, oppleve fellesskap og bygge sosialt nettverk. I perioder kan det være bra å ha et sted å gå til, bli sett, føle tilhørighet til, uten at det stilles vesentlige krav til aktivitet.
Apotek	De som er i et stabilt rehabiliteringsløp får utlevert medikament på apotek. Administrering av medisin er et samarbeid mellom apotek, bistand/omsorg og psykisk helse/rus. De som er ustabile og trenger tett oppfølging får medikament utlevert av hjemmesykepleien og psykisk helse/rus. Vanlige virkedager administreres medisin av psykisk helse/rus, ved helg og høgtider og kveldstid administreres medisin av hjemmesykepleien.
Boligtiltak	Boligformidling etter gjeldende lovverk. Inntaksteam tildeler alle boliger i kommunen. Psykisk helse/rus kartlegger behov og har ansvar for saksbehandling for aktuell brukergruppe. Bolig er en viktig forutsetning for å lykkes i rehabilitering og skal inngå som en del av hver enkeltes rehabiliteringsløp. Det er viktig å skaffe rett bolig til rett person til rett tid. Boligsosial handlingsplan beskriver behov og løsning i forhold til boligtiltak. Akuttbolig. Kommunen har en akuttbolig på Sandvolla til bruk i nødsituasjon.
Flyndra	Flyndra er en vekstbedrift som i samarbeid med NAV har sysselsettingstilbud til personer innenfor varig tilrettelagt arbeid, arbeidsavklaring, kvalifiseringsprogram.

Tabell 8 (kilde: Inderøy kommune)

Frivillige

Røde kors – døråpner	Døråpner er et tilbud til mennesker som har psykiske lidelser, er på vei ut av rusavhengighet eller kriminalitet/soning. De kan tilby en- mot- en kobling, felles koblinger, aktiviteter, kurs, temakvelder og sosialt samvær.
Foreninga mot rus - Verdal	Ivaretar brukernes og familie /nettverks interesser.

Tabell 9 (kilde: Inderøy kommune)

Samarbeidsavtaler	
Samarbeidsavtale med Trondheim og Verdal fengsel – Jarlegården	Avtalen skal sikre brukers rettigheter i henhold til lov og forskrifter. Fengsel skal i god tid gi melding til kommunen om boligbehov for personer som er inne til soning hvis personen selv ønsker det. Kommunen forplikter å skaffe bolig.
Samhandlingsavtale med Rusbehandlingen Midt-Norge	Inderøy kommune har inngått en avtale med Rusbehandlingen Midt-Norge. Planen beskriver blant annet kommunens ansvar for å utarbeide en oppfølgingsplan fram til oppstart av behandling. Samhandlingsavtale krever godt planlagt oppstart i samarbeidet med bruker /evt pårørende, henviser, behandlingseenhet og andre aktuelle parter. Boligoppfølging er en del av kommunens oppfølgingsansvar.
Andre samarbeidsavtaler	Kommunen har inngått samarbeidsavtaler med: Incestsentret, Krisesenteret i Nord-Trøndelag, Overgrepsmottaket.

Tabell 10 (kilde: Inderøy kommune)

Kapittel 4. TILTAK

4.1 Innledning

4.1.1 Foresattes holdninger og debutalder

Bevisste holdninger i hjemmet er en faktor som påvirker ungdoms drikkemønster. Ungdom som får alkohol hjemme, drikker ofte mer enn de som ikke får, men til tross for dette er det fremdeles mange foreldre som gir sine ungdommer alkohol. I følge norsk lov er det forbudt å gi/selge alkohol til personer under 18/20¹⁶ år. I den senere tiden har det også blitt satt fokus på debutalder for alkohol. Jo tidligere debuten er, desto større er sjansene for rusproblemer senere i livet. Det er ikke uvanlig at ungdommen debuterer på offentlige fester etter at de er konfirmert og da tilhører aldersmessig en gruppe som ikke skal ha tilgang til alkohol.

Alle aktører som arbeider med voksne, barn og ungdom skal sørge for at det fokuseres på disse problemstillingene, og at særlig skolene¹⁷ bør ha et ansvar for å spre kunnskap om konsekvenser

¹⁶ Aldersgrensen for kjøp av øl er 18 år og vin og sprit 20 år.

¹⁷ Gjelder barne- og ungdomskolene, videregående skole og folkehøgskole.

av liberale holdninger og tidlig debut i tett samarbeid med foreldrene. De som står som arrangører av offentlige fester skal så langt det er mulig, å legge til rette for at ungdom under 18/20 år ikke nyter alkohol på sine arrangement.

Vi kan anta at en liberal holdning til alkohol i foreldregruppene også fører til den samme holdningen hos ungdommene. Derfor blir foreldres holdninger til alkohol og alkoholinntak viktig som et folkehelse- og forebyggingstiltak.

4.1.2 Rusforebygging i skolene

Skolene blir en viktigere og viktigere arena for forebyggende rusarbeid, noe de også er pålagt gjennom planverk og retningslinjer. Det kan være enklere å fokusere på enkelttiltak uten å sette disse inn i en større sammenheng. Forskningen viser imidlertid at enkelttiltak som for eksempel foredrag fra en eks-narkoman, enkeltstående rusfrie arrangementer, «skremselspropaganda» fra for eksempel politiet og andre, ikke har særlig virkning på ungdommenes forhold til rusmidler. «Skremselspropaganda» om hva som kan skje hvis en begynner med rusmidler er mer eller mindre forlatt, mens faktaopplysninger om skadevirkninger kan brukes i sammenheng med andre tiltak.

Det som ser ut til å ha virkning, er de tiltak som er av sosial-kognitiv art, dvs. tiltak som styrker den enkeltes sosiale evne, og som involverer ungdommene som formidlere overfor egen gruppe. Det ligger i sakens natur at dette er tiltak som går over tid, og følger en fastlagt plan. Det vil imidlertid være en diskusjon om skolene er en arena som skal eller kan brukes i forebyggende arbeid. Lærerne føler ofte at de har mer enn nok med undervisning og pensum, og føler at pålegg om ytterligere undervisningsopplegg blir en belastning. Forskning på dette feltet tilsier imidlertid at dersom et rusforebyggende program skal være virkningsfullt, må det implementeres i skolens daglige drift og gjøremål, og hele personalt må ha forståelse for metodikken og pedagogikken.

4.1.3 Hybelproblematikk

Unge som flytter tidlig på hybel for å gå på skole kan være ei utsatt gruppe. En undersøkelse fra Finnmark fra 2003 viste at frafallet av elever som bodde på hybel var 18,8 %, mens frafallet blant hjemmeboende lå på 7,8 % (Finnut 2003:6). En undersøkelse i Nordland, skoleåret 2004 – 2005, viser at elever som mottok borteboerstipend falt fra i større grad enn de som ikke mottok slik stipend. Disse elevene skilte seg også ut når det gjaldt grunnen til frafallet. Det var dobbelt så mange elever som mottok borteboerstipend som oppga mistriivsel som årsak til frafallet i forhold til de andre elevene. (Wiborg og Rønning 2005) Rusmisbruk henger ofte sammen med mistriivsel og ensomhet. Hybelproblematikk bør derfor vies oppmerksomhet. Inderøy videregående skole har etablert en praksis hvor de følger opp elever som uteblir fra undervisningen (FOT).

4.1.4 Voksne rusmiddelmissbrukere og arbeidslivet

Arbeidsgruppen viser til en forskningsrapport som bl. a. påpeker at leger i alt for liten grad diagnostiserer alkoholavhengighet som årsak til sykemeldinger og jobbfravær (Nesvåg. S- 2006). Rusmiddelavhengighet er i følge WHO en diagnose, og med tanke på å begrense sykefraværet vil det være viktig å sørge for at rusmiddelavhengige får riktig diagnose og påfølgende tilbud om behandling. Kommunen anbefales å iverksette informasjonstiltak overfor bedrifter etc. gjennom å

invitere bedrifter etc. i et samarbeide med primærhelsetjenesten, og tilby skolering og bevisstgjøring omkring temaet alkoholvaner, rusmisbruk og behandling.

4.1.5 Samarbeid med frivillige organisasjoner

Frivillige organisasjoner er viktige samarbeidspartnere i rusmiddelforebyggende sammenheng. Bevisste og observante ledere og trenere kan både være gode forbilder og fange opp faresignaler i forhold til barn og unge. Det vil derfor være viktig å etablere gode og formelle samarbeidsrutiner med alle organisasjoner som arbeider med barn og unge. Det er også viktig å skolere og bevisstgjøre voksne ledere, slik at de blir bevisste på sin egen rolle i forhold til barn og ungdom. Det er også viktig å sette krav til organisasjonenes ideologi, som klart skal gi uttrykk for – både i teori og praksis – at bruk av rusmidler blant (unge) medlemmer ikke aksepteres i forbindelse med organisasjonens virksomhet. Bør også gjelde røyk og snus.

Kommunen bør vurdere å tilby kurs for alle voksne ledere som arbeider med barn og unge innen frivillig sektor. Målet er å bevisstgjøre alle ledere når det gjelder unges forhold til rusmidler, samt hvilken påvirkningskraft ledere har på barn og ungdommer. Et formalisert og gjensidig samarbeid mellom frivillige lag og organisasjoner og kommunen kan bidra til å styrke det forebyggende arbeidet. Likeså vil et slikt samarbeid ytterligere kunne bedre tilbudet til de som allerede har et rusmiddelproblem.

4.1.6 Tilgjengelighet

Gjennom lang tids forskning er det gjort klart at de mest virkningsfulle tiltakene for å få ned det generelle alkoholforbruket, er å begrense tilgang til og ha høye priser på alkohol. Alkoholpolitikken i Norge synes i de siste årene å ha blitt mer liberal. Når det gjelder tilgang overlates mye av beslutningene til lokale styringsorganer, dvs. formannskap og kommunestyre. Prisnivået bestemmes i all hovedsak av statlige forordninger.

Administrasjonen skal til enhver tid være oppdatert på salgs- og skjenketider i kommunen, og vurdere hvordan dette virker inn på alkoholkonsum og ordensforstyrrelser. Administrasjonen skal informere politisk ledelse i kommunen om situasjonen, og kunne anbefale eventuelle endringer løyver, skjenke- og salgstider overfor beslutningstagerne gjennom blant annet aktivt samarbeid med kontrollørene.

4.1.7 Bevillingspolitikken. Salg- og skjenkebevilgninger

Kommunen har som mål å begrense bruken av, og bekjempe misbruk av rusmidler. Gjennom bevillingspolitikken vil kommunen arbeide for å redusere totalforbruket av rusmidler og heve debutalderen og holdninger for bruk av rusmidler.

Det er foretatt en del endringer i alkoholloven fra 1997 som får følger for kommunenes bevillingspolitikk. Det er nedenfor opplistet eksempler på noen av endringene. Formålet med loven står fast; å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære. Det slås fast at dette gjelder både for det nasjonale og lokale arbeidet.

Det er angitt hva kommunene kan legge vekt på i sitt skjønn i § 1-7 a. Bestemmelsen er ikke uttømmende, men ment som eksempler: Antall salgs- og skjenkesteder, beliggenhet og

målgruppe, trafikk- og ordensmessige forhold, næringspolitiske hensyn, hensyn til lokalmiljøet og om bevillingssøker og andre sentrale personer i virksomheten er egnet til å ha salgs- og skjenkebevilling.

Adgangen til å stille vilkår ved tildeling av salgs- og skjenkebevillinger er utvidet.

Adgangen til inndragelse av bevillinger er utvidet, som følge av at det kan stilles krav til bevillingshavers vandel, eller at bevillingshaver ikke lenger fyller de vilkårene som er stilt i bevillingsvedtaket.

Det er innført begrenset klageadgang. Kommunens vedtak kan påklages til fylkesmannen for å prøve om vedtaket er innholdsmessig lovlig, om vedtaket er truffet av det rette organ og om det er blitt til på lovlig måte.

Det er videre innført normaltid og maksimaltid for salg og skjenking av alkoholholdig drikk. Videre er det nå bare forbud mot brennevinskjenking på valgdagen. Forbudet mot skjenking på søndager og helligdager og på 1. og 17. mai er opphevet.

4.2 Visjon

Trygg oppvekst uten eksponering og bruk av rusmidler

4.2.1 Overordna mål	Resultatmål
Forebygging og holdningsskapende arbeid	<ul style="list-style-type: none">○ Kommunen har en aktiv holdningsskapende strategi overfor voksengenerasjonen○ Forebygge alle typer rusmiddelbruk, med særlig fokus på forebyggende arbeid blant barn og unge (FAU, idrettslag etc.)○ Vi har et mål om å redusere "foreldrelanging" og langing av eldre ungdommer○ Foreldreskole 8. trinn○ Inderøy videregående skole oppfordres til å fortsette fraværsoppfølgingstiltaket FOT○ Inderøy kommune som arbeidsgiver har en aktiv AKAN-strategi○ Inderøy kommune inviterer til dialog med næringslivet i forhold til ruspolitisk handlingsplan○ Kommunen har alternative rusfrie arrangement til ungdom under 18 år i samarbeid med for eksempel Ungdomsrådet○ Ungdomsrådet gies en aktiv rolle i arbeidet med forebyggende og holdningsskapende arbeid
Bevillingspolitikken	<ul style="list-style-type: none">○ Inderøy kommune har en restriktiv politikk som innebærer et tak

og tilgjengelighet	<p>på antall faste løyver samt gode kontroll- og tilsynsordninger</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Inderøy kommune har 16 års aldersgrense på arrangement hvor det skjenkes alkohol ○ Det er utarbeidet klare retningslinjer for de som innvilges tidsbegrensa(ambulerende) skjenkebevilgning
Samhandling og samarbeid	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kommunen har et etablert system for intern og eksternt samhandling opp mot enkeltbrukere ○ Kommunen har etablerte system for årlig møte med de som har fått innvilget skjenke- og salgsløyve
Behandling og oppfølging	<ul style="list-style-type: none"> ○ Inderøy kommune følger opp inngåtte avtaler inngått mellom kommuner i Midt-Norge og rusbehandling Midt-Norge og krav gitt i helse- og omsorgsloven §§ 3-1 til 3-10 og Helse Nord-Trøndelag ○ Barn og unge skal vokse opp uten å oppleve vold, seksuelle overgrep, rusmisbruk og annen form for omsorgsvikt i heimen
Alkoholpolitiske retningslinjer	<ul style="list-style-type: none"> ○ Alkoholpolitiske retningslinjer er utarbeidet og vedtatt

4.2.2 Tiltak	Virkemiddel
Forebygging og holdningsskapende arbeid	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vi har utarbeidet en generell strategi for holdningsskapende arbeid ○ Vi har årlige holdningsskapende tiltak rettet mot ungdom i ungdomsskolen og videregående skole. ○ Vi har et årlig arrangement for foreldre (til de som begynner) på ungdomsskolen med tema "foreldrelangingen" og annet holdningsskapende arbeid ○ Vi samarbeider med Frivillig Inderøy, Natravner etc. ○ System med voksenpersoner der det arrangeres fester hvor ungdom kan delta. ○ Ungdomsskolen viderefører ordningen med «Foreldreskole» ○ Vi samarbeider med lag og organisasjoner om holdningsskapende tiltak
Bevillingspolitikken og tilgjengelighet	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vi har et tak på 9 slagsbevilgninger ○ Vi har et tak på 11 skjenkebevilgninger ○ Vi har et tak på 3 ambulerende skjenkebevilgninger for leilighetsvis skjenking av øl, vin og brennevin i sluttede selskaper ○ Vi har en praksis hvor mislighold medfører midlertidig (minimum 1 måned) eller permanent inndragning av løyve ○ Arenaer som daglig benyttes av barn og unge skal være alkoholfrie
Samhandling og samarbeid	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vi har et tilbud om egne bolig til personer med rusproblemer (boligsosial handlingsplan)

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Individuell plan ○ Det er etablert et forpliktende tverrfaglig og tverretatlig samarbeid
Behandling og oppfølging	<ul style="list-style-type: none"> ○ Tiltak og avtaler jfr. tabellene 6-10 videreføres. Tiltakene evalueres årlig

Kapitel 5. Økonomiske konsekvenser

Økonomiske konsekvenser av denne planen tas inn som en del av arbeidet med økonomiplan og årsbudsjett.

Kapitel 6. Forslag alkoholpolitiske retningslinjer for Inderøy kommune

Alkoholpolitiske retningslinjer inngår som en sentral del av kommunes ruspolitisk handlingsplan. Inderøy kommune har som målsetning å følge opp føringer gitt i Alkoholloven. De alkoholpolitiske retningslinjene skal sørge for:

- Tildeling av bevilgninger foregår etter alkohollovens krav.
- Salg og skjenking skal skje på en forsvarlig måte i henhold til alkoholloven og føringer gitt i henhold til alkoholpolitiske retningslinjer.
- Alkoholpolitiske retningslinjer skal bygge opp under de føringer som vedtas i Ruspolitisk handlingsplan.
- Alkoholpolitiske retningslinjer skal ivareta sosiale-, kulturelle-, og næringspolitiske interesser på en slik måte at de samfunnsmessige og individuelle følgene som inntak av alkohol kan føre til, reduseres.

Forslag til Alkoholpolitiske retningslinjer utarbeides som eget dokument og vedlegges forslag til Ruspolitisk handlingsplan.

Vedlegg:

Forslag til Alkoholpolitiske retningslinjer:

Inderøy kommune

- best i lag

Forslag Alkoholpolitiske retningslinjer

Rådmannens forslag

Mai 2012

1. Innledning:

Inderøy kommunes alkoholpolitiske retningslinjer er utformet på grunnlag av gjeldende lover og forskrifter og gir de alkoholpolitiske føringer som kommunen ønsker på dette området.

2. Målsetting:

Inderøy kommune skal bidra til en konsekvent og restriktiv alkoholpolitikk. En politikk som arbeider aktivt for å forebygge- og eller begrense de samfunnsmessige og individuelle skadevirkningene rusmiddelbruk kan medføre. I henhold til ruspolitisk handlingsplan har Inderøy kommune en visjon om og *aktivt å bidra til en trygg oppvekst uten eksponering og bruk av rusmidler*. Begrenset tilgjengelighet og en aktiv holdningsskapende politikk anses som viktige virkemidler for å redusere bruken av rusmidler, øke debutalderen og redusere de skadevirkninger rusmidler kan medføre.

Kommunens alkoholpolitiske retningslinjer inngår som en del av kommunens ruspolitiske handlingsplan og forvaltes innenfor de rammer som er gitt i Lov av 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdige drikk m.v. (alkoholoven), samt tilhørende forskrift.

Inderøy kommune skal gjennom holdningsskapende arbeid og gode informasjonsstrategier søke å bevisstgjøre den voksne generasjon på eget alkoholforbruk/egne alkoholvaner og følgene for seg selv og øvrig familie.

Inderøy kommune skal gjennom holdningsskapende arbeid og gode informasjonsstrategier søke å bevisstgjøre ungdom på bruken av alkohol og andre rusmidler.

Inderøy kommune vil legge til rette for gode samarbeidsrelasjoner mot den 3. sektor (frivillige lag og organisasjoner).

Inderøy kommune vil prioritere støtte til alkoholfrie miljøtilbud for ungdom.

Inderøy kommune vil praktisere en restriktiv men forutsigbar alkoholpolitikk. Målet er å gi salgs- og skjenkestedene stabile og forutsigbare rammevilkår.

3. Saksbehandling og administrative forhold m.v.:

- a) Søknader om salgsbevilling saksbehandles og fremmes til politisk behandling i den rekkefølge de kommer inn, med mindre særlige forhold eller hensyn tilsier noe annet.
- b) Søknader om skjenkebevilling og søknader om endringer i/utvidelser av eksisterendebevillinger saksbehandles og fremmes til politisk behandling i den rekkefølge de kommer inn, med mindre særlige forhold eller hensyn tilsier noe annet.
- c) Søknader i forbindelse med "overdragelse" (alkoholovens § 1-10) behandles fortløpende.

- d) Bevillingsperioden for salg av brennevin, vin og sterkøl er 4 år.
- e) Bevillingsperioden for salg av øl/rusbrus (i gruppe 1) og skjenking av alkoholholdig drikk (i gruppe 1, 2 og 3) er 4 år.
- f) Inndragning av inaktive salgs- og skjenkebevillinger kan skje i samsvar med alkohollovens § 1-8, 4. ledd.
- g) Kommunestyret avgjør ved enkeltvedtak søknader om salgs- og skjenkebevilling, herunder også tiden for salg og skjenking (salgs- og skjenketider i enkeltsaker).
- h) Det skal innhentes tallmateriale innen 1. mars hvert år for omsatt mengde alkoholholdig drikk i kommunen slik at en kan føre tilsyn med endringen i registrert forbruk. Dette tallmaterialet skal differensieres i antall liter øl, vin og brennevin. I tillegg skal det legges frem en oversikt over totalforbruk omregnet i alkoholenheter pr. innbygger.
- i) Ved søknad om fornying av salgs- og skjenkebevilling skal det opplyses om eventuelle brudd på alkoholloven eller alkoholpolitiske retningslinjer i inneværende periode.
- j) For gjeldende periode settes det et tak på 13 skjenkebevillinger.
- k) For gjeldende periode settes det et tak på 9 salgsbevillinger.

4. Salg av alkoholholdig drikk:

- a) Salgsbevilling for øl/"rusbrus" (i gruppe 1) kan bare gis til dagligvareforretninger.
- b) Det er omsetningen av vareslagene som er avgjørende for hvorvidt stedet regnes som en dagligvarebutikk eller som en kiosk. Vareutvalget i hyllene er ikke tilstrekkelig.
- c) Salg av øl/"rusbrus" (i gruppe 1) kan skje fra kl. 08.00 til kl. 20.00 på hverdager og fra kl. 08.00 til kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager (unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag).
- d) Bevillingspliktig øl/"rusbrus" skal være fysisk utilgjengelig for kunder etter ølsalgstidens slutt, og bevillingshaver skal treffe adekvate tiltak for å sikre at så skjer.
- e) Salgssteder med salgsbevilling kan på jul-, nyttårsaften-, påske- og pinseaften mellom kl. 08.00 – 15.00 selge alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol – gruppe 1.
- f) Salg av alkoholholdig drikk med høyst 4,7 volumprosent alkohol er ikke tillatt på søn- og helligdager, 1. og 17. mai og på stemmedagen for stortingsvalg, fylkestingsvalg, kommunevalg og folkeavstemming vedtatt ved lov.

- g) Inderøy kommune anbefaler at salgs- og skjenkesteder å ha mer enn en godkjent stedfortreder.
- h) Bevillingssøkerne som skal vandels- vurderes må dokumenter skriftlig nedbetalingsavtale med kreditor for skyldig og forfalte skatter og avgifter.
- i) Ved eierskifte og/ eller ved vesentlig endring i det godkjente konseptet innen bevillingsperioden kreves ny søknad om bevilling.
- j) Det gis ikke anledning til å overføre skjenkebevilling til andre i forbindelse med slutta lag etc.
- k) Det skal ikke gis bevilling i undervisningslokaler for barn og ungdom.
- l) Det skal ikke gis skjenkebevilling på steder beregnet kun for barn og ungdom.
- m) Det kan fastsettes redusert skjenketid for skjenkebevilling der lokalet ligger i boområder.
- n) Det skal vises forsiktighet ved å gi skjenkebevilling ved kultur- og idressarrangement.

5. Skjenking av øl, vin brennevin (gruppe 1, 2 og 3):

1. Skjenkebevilling for øl/vin (gruppe 1 og 2) kan gis til serveringssteder (restauranter, kafeer, puber o.l.) basert på en konkret vurdering, hvor det bl.a. kan legges vekt på antallet skjenkesteder, stedets karakter, beliggenhet, målgruppe, trafikk- og ordensmessige forhold, næringspolitiske hensyn og hensynet til lokalmiljøet for øvrig. Serveringsstedets mattilbud kan vektlegges. I tillegg kan det bl.a. legges vekt på serveringsstedets innredning, utstyr, størrelse og lokalenes beskaffenhet for øvrig.

3. Serverings- og skjenkesteder kan alle dager ha åpnings- og skjenketid for øl og vin til kl. 01.00. Kommunestyret kan i spesielle tilfeller vedta en utvidelse fram til kl. 02.00. Dette omfatter også brennevin (gruppe 3). Det kan gjøres unntak for sluttet selskap og for en enkelt anledning etter alkohollovens forskrifter og bestemmelser, med mindre det er i strid med særskilt lov- og regelverk.

6. Alkoholrie soner:

Det gis ikke skjenkebevilling (øl/vin/brennevin) til nye serveringssteder og/eller ambulerende bevilling for noen type skjenking i tilknytning til følgende lokaliteter/områder:

- a. Plassert i varehus/kjøpesenter.

- b. Idrettsanlegg, idrettshaller
- c. Kommunale skoler og barnehager.
- d. Private skoler og barnehager.
- e. Helsestudio og lignende.
- f. Gatekjøkken, storkiosker og bensinstasjoner.
- g. Aktivitets- og fritidssenter.

7. Ambulerende skjenkebevilling:

Det fastsettes en ordning med 3 ambulerende skjenkebevillinger for øl og vin til deltakere i sluttet selskap ved en enkelt anledning, og som blir disponert av rådmannen etter nærmere retningslinjer fastsatt av kommunestyret.

8. Uteservering:

- a) Skjenkebevilling for gruppe 1 og 2 (øl og vin) kan gis for "uteserveringer".
- b) For å få skjenkebevilling utomhus ("uteservering") må bevillingssøker dokumentere at:
 - a. At det foreligger tillatelse fra grunneier (offentlig/privat) til å disponere arealet for formålet.
 - b. Politiet og Mattilsynet godkjenner tiltaket, herunder lokaliseringen.
 - c. Skjenkearealet skal være tilstrekkelig avgrenset før oppstart av driften.
 - d. Skjenkearealet skal være godkjent av plan- og bygningsmyndigheten med eventuelle innretninger og at det er i tråd med gjeldende reguleringsplan for området.

9. Skjenkebevilling i kommunale institusjoner:

- a) Skjenkebevilling i kommunale institusjoner (sykehjem, bo- og servicesenter m.v.) kan gis etter konkret vurdering og for godkjente lokaler (kafeteria, selskapslokaler m.v.).
- b) I institusjoner eller boliger med heldøgns omsorgstjeneste kan det serveres alkohol uten bevilling til egne beboere og deres gjester. Dette gjelder enten institusjonen er privat eller offentlig. Servering av alkohol mot vederlag krever skjenkebevilling, og det selv om det bare skjenkes til egne beboere.

10. Delegasjon:

Med hjemmel i Lov om alkoholholdig drikk m.v. og forskrifter gitt i medhold av denne loven delegeres avgjørelsesmyndighet innen følgende områder til rådmannen:

Skjenking for en enkelt anledning

I medhold av alkohollovens §§ 1-6 og 1-12 delegeres myndigheten til å tildele skjenkebevilling for øl og vin og brennevin for en enkelt anledning til rådmannen eller dens stedfortreder. En enkelt anledning kan vare inntil maks 3 dager. Alminnelig skjenkebevilling for øl, vin og brennevin kan gis av ordføreren i gitte situasjoner av næringspolitisk karakter i inntil 3 uker.

Utvidet skjenketid for en enkelt anledning

I medhold av alkohollovens §§ 1-12 og 4-4 delegeres myndigheten til å avgjøre søknader om utvidet skjenketid for en enkelt anledning til rådmannen eller dens stedfortreder.

Skifte av styrer og stedfortreder

I medhold av alkohollovens §§ 1-12 og 1 – 7c delegeres myndigheten til å godkjenne skifte av styrer og stedfortreder til rådmannen eller dens stedfortreder.

11. Kontrolltiltak:

- a) Kontrollen med salgs- og skjenking av alkohol i Inderøy kommune foretas av ekstern kontrollmyndighet oppnevnt av formannskapet.
- b) Det benyttes egne skjemaer for henholdsvis salgs- og skjenkebevillinger i Inderøy kommune.
- c) Uttalelser i tilknytning til søknader om salgs- og skjenkebevillinger skal innhentes fra NAV v/sosialtjenesten og fra politiet, samt fra skatte- og avgiftsmyndighetene.
- d) Steder som får skjenkebevilling skal til enhver tid ha god ordensmessig og sosial kontroll utenfor og ved inngangen til skjenkestedet. Når situasjonen krever det, for eksempel i forbindelse med spesielle arrangementer, kan politiet kreve forsterket kontroll/vaktberedskap.
- e) Reaksjon ved overtredelse av alkohollovens bestemmelser om salgs- og skjenkebevilling m.v. behandles i samsvar med Alkoholloven og de kommunale retningslinjene.
- f) Inderøy kommunes vedtatte "Ruspolitisk handlingsplan rulleres hvert 4. år i forbindelse med valgperioden for kommunestyret. Tiltaksdelen av planen rulleres og evalueres årlig. Ved rulling av "Ruspolitisk plan" og "Alkoholpolitiske retningslinjer" innhentes det dokumentasjon fra Politi og Legevakt for å få en oversikt over rusrelaterte skader for hvert enkelt år.

12. Retningslinjer for reaksjonsformer ved overtredelse av alkohollovens bestemmelser:

Inderøy kommune har adgang til å inndra salgs- eller skjenkebevilling dersom salg eller skjenking ikke har skjedd i samsvar med alkoholloven eller andre bestemmelser som har sammenheng med alkohollovens formål (Alkoholloven § 1-8).

Inderøy kommune vil opptre rettferdig og forutsigbart ved overtredelse av alkohollovens

bestemmelser. For å sikre en konsekvent og rettferdig reaksjonsform skal eventuelle inndragninger av skjenkebevillinger iverksettes snarest og senest 30 dag etter endelig vedtak om å inndra bevilgingen.

Generelt om kommunens bestemmelser og advarsel:

Dersom de som er innvilget skjenkebevilling eller salgsbevilling ikke overholder gjeldende retningslinjer eller på annen måte bryter alkohollovens bestemmelser, kan kommunen reagere ved advarsel eller ved inndragning av bevillingen for kortere eller lengere perioder.

Ved vurdering av om bevillingen skal inndras eller gis en advarsel skal det legges vekt på type overtredelse, dens grovhet, om bevillingshaveren kan klandres for overtredelsen og hva som er gjort for å rette opp forholdet. Samt tidligere praktisering av bevillingen.

Vedtak om advarsel eller inndragning besluttes på grunnlag av kontrollrapporter fra kommunes skjenkekontroll, opplysninger/meldinger fra politi eller andre myndigheter eller annen informasjon kommunen har fått kjennskap til.

Forhold som kan gi en advarsel eller inndragning av skjenkebevillingen eller salgsbevillingen deles inn i tre kategorier.

- a) Kategori 1 – mindre alvorlige brudd.
- b) Kategori 2 – alvorlige brudd
- c) Kategori 3 – meget alvorlige brudd

Merknader:

Inderøy kommune har en ordning hvor brudd på salgs- og skjenkebevillingen medfører merknader:

1. Mindre alvorlige brudd – 1-2 merknad

- a) Mangler alkoholfrie alternativer – forskrift til alkohollovens § 4-6.
- b) Brudd på reklamebestemmelsene – alkohollovens § 9-2.
- c) Utdeling av alkoholholdig drikk i markedsføringsøyemed - alkoholloven § 8-6a.
- d) Salg av alkoholholdig drikk med rabatt – alkohollovens § 8-12.
- e) Brudd på bestemmelsen om internkontroll etter alkoholloven § 1-9.
- f) Brudd på bestemmelsen om at ansatte som serverer alkohol skal ha bestått kunnskapsprøven etter alkoholloven.
- g) Brudd på de generelle regler om opplæring for dørvakter og ansatte som arbeider med servering av alkohol, herunder brudd på bestemmelsene om internkontroll etter alkoholloven § 1-9.

Overtredelse vil føre til følgende reaksjon:

- a) Ved første gangs merknad gis en advarsel
- b) Ved andre gangs merknad inndras bevillingen for 1 uke

2. Alvorlige brudd – 3 til 5 merknader

- a) Brudd på vilkår i bevillingsvedtaket – alkohollovens § 1-8.
- b) Unnlåte å søke om endring av styrer /stedfortreder ved utskiftning – alkohollovens § 1-7c.
- a) Salg eller skjenking av alkoholholdig drikk fra irregulære kilder- alkohollovens §§ 4-1 og 8-13.
- c) Salg og skjenking i samme lokale – alkoholloven § 4-1

Overtredelse vil føre til følgende reaksjon:

- a) Ved første gangs merknad inndras bevillingen for 2 uker
- b) Ved andre gangs merknad inndras bevillingen for 1 måned
- c) Ved tredje gangs merknad inndras bevillingen for hele bevillingsperioden

3. Meget alvorlige brudd – flere enn 6 merknader

- a) Det gis fortsatt alkoholservering ved bord der åpenbart påvirket person ikke er vist ut – forskrift til alkoholloven § 4-2.
- b) Alkohol medbringes utenfor godkjent skjenkeareal, eller det nytes medbrakt alkohol i lokalet – forskrift til alkohollovens § 4-4
- c) Omsetning i andre lokaler enn de bevillingen gjelder for – alkoholloven § 4-2
- d) Skjenking / salg til personer som ikke fyller alderskravene – alkoholloven § 1-5.
- e) Skjenking / salg til åpenbart påvirket person – forskrift til alkoholloven §§ 3-1 og 4-2.
- f) Skjenking / salg utover faste skjenke-/salgstider – alkoholloven §§3-7 og 4-4.
- g) Åpenbart påvirket person oppholder seg på skjenkestedet og vises ikke ut før kontrolløren gjør oppmerksom på forholdet – forskrift alkoholloven § 4-1.
- h) Omsetning av narkotika og/ eller andre ikke godkjente rusmidler i lokalet.
- i) Ved pålegg fra Arbeidstilsynet for brudd på Arbeidsmiljølovens bestemmelser om ansettelse og arbeidskontrakt 55B. Arbeidsavtale, eller § 49. Overtidsarbeid og merarbeid gis merknad og eventuelt inndragning på samme måte.

Overtredelse vil føre til følgende reaksjon:

- a. Ved første gangs merknad inndras bevillingen for 2 uker
- b. Ved andre gangs merknad inndras bevillingen for 2 måneder
- c. Ved tredje gangs merknad inndras bevillingen for hele bevillingsperioden

13. Andre forhold som kan medføre inndragning av bevillingen:

- a) Ved manglende innsendelse av revisorbekreftet omsetningsoppgave eller manglende betaling av bevillingsgebyr kan bevillingen inndras til oppgave er mottatt eller gebyr betalt.
- b) Ved manglende oppfyllelse av vandelskravets innhold kan bevillingen inndras.
- c) Ved gjentatt diskriminering ved salgs- og skjenkestedet kan bevillingen inndras.
- d) Salg av smuglervarer og bruk av ulovlig arbeidskraft kan medføre inndragning, dette i samarbeid med offentlige etater.

Listen er ikke uttømmende da ethvert brudd på alkoholloven med tilhørende forskrifter, samt overtredelse av regler i annen lovgivning som har sammenheng med alkohollovens formål, kan gi grunnlag for inndragning. Reaksjonsform fastsettes etter en vurdering av hvor graverende overtredelsen er. Som generelt krav skal bevillingen utøves på en forsvarlig måte, jfr. alkoholloven §§ 3-9 og 4-7.

Listen er ikke uttømmende. Innenfor hver type overtredelse finnes det grove og mindre grove tilfeller. Det skal tas hensyn til kombinasjon av og antall overtredelser. Det skal tilsvarende tas hensyn til om salgs- eller skjenkestedets klanderverdighet.

14. Politianmeldelse:

Anmeldelse av straffbare forhold til politiet kan i tillegg skje uavhengig av spørsmålet om inndragning av bevillingen.

15. Kontroller:

Ved brudd på salgs- og skjenkebevillingen må det i resten av perioden forventes hyppige kontroller.

16. Samarbeid:

Inderøy kommune har som mål å etablere et samarbeid mellom politikerne, administrasjonene og handels- og næringsinteressene med formål om å etablere en felles forståelse for gjeldende og framtidige retningslinjer til beste for kommunes innbyggere.

17. Gebyrer:

a) Generelt

Bevillingsgebyrets minimumssats og sats for faktisk omsatt mengde salg og skjenking skal tilsvare alkoholforskriftenes til enhver tid gjeldende satser.

b) Salgsbevilling

- a. Bevillingsgebyret for salg er minimum kr. 1 000,-
- b. Omsetningsoppgave godkjent av revisor skal hvert år leveres innen den frist kommunen fastsetter.

c) Alminnelig fast skjenkebevilling

- a. Bevillingsgebyret for alminnelig fast skjenkebevilling er minimum kr. 1 500,-
- b. Omsetningsoppgave godkjent av revisor skal hvert år leveres innen den frist kommunen fastsetter.

d) Enkeltanledning

- a. Bevillingsgebyret for enkeltanledning er minimum kr. 500,-
 - b. Omsetningsoppgave skal dokumenteres med leverandørfaktura og/ eller kvitteringer.
- e) Ambulerende skjenkebevilling
- a. Bevillingsgebyret for ambulerende skjenkebevilling er minimum kr. 300,-